

11842

ՀԱՍԸՆԿԵՐ

11842

400

ԿԱԶՄԵՑԻՆ
 ԲՇՈՎ ԶԻՆԻԿԱՐԵԱՆ
 ԻԳՐԱՆ ՌԱԾՄԱՃԵԱՆ
 ԻԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ա. ՏԱՐԻ

ԱՅԲԻԵՆԱՐԱՆ-ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

11842

Ինքնուրոյն, փոխադրած յօդածների եւ նկարների արտատպութեան իրաւունքը վերապահուած է:

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԻՊ

Ե Ր Ե Ի Ա Ն

Տպարան „ԼՈՅՍ“, Բէհրուզեան փող. № 12

1 9 2 0

Նկարեցէք

Արթիկը նկարել է ուլ

Պապը լսում է թոռնիկին

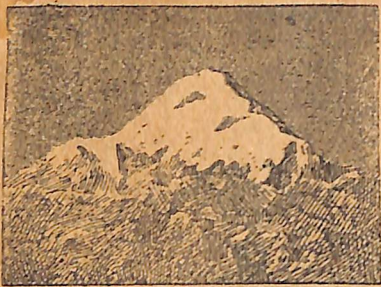

Պատկերի վրայ նկարած է ստր

ա

աաաա ա
ա աա, աա աա

աա ա
ա աա, աա աա,
ա աա աաա.

Ուրիշ ծածկւած է ձիւնով

Տասը դրծում է

Իսահակը ձուռ ունի

uup |

ууууу, ууууу — ууууу,

ушр. уш ушр,

unum un

uu uu

_____ mmmm, mmm

ууур ууур.

ууу ууһ, уу һһ

inf inf u ru.

ကမ္ဘာကမ္ဘာ၊ မကမ္ဘာမကမ္ဘာ၊

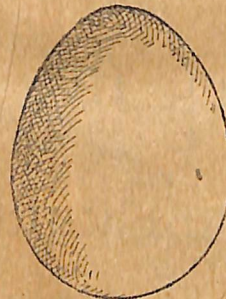
Ա ըփիկը նկարում է մատիտով

Run Run S

Աստի, արի, արի

Superius unum

тшр уш уш.

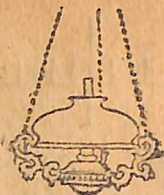
Իսահակն ունի կարմիր ձու

Lymp Sep 4

պատիկ, Տի Կարս

Կար իր ընտրութեամբ.

Пин Пин и пин

Համպա

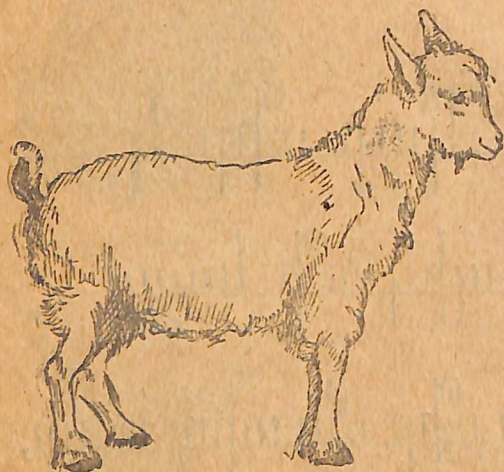
IV լամպա Է

ի պարիտ, արի մի

լամպա տար

արամ, արի

ի լիկ տամ, տար տա տիս

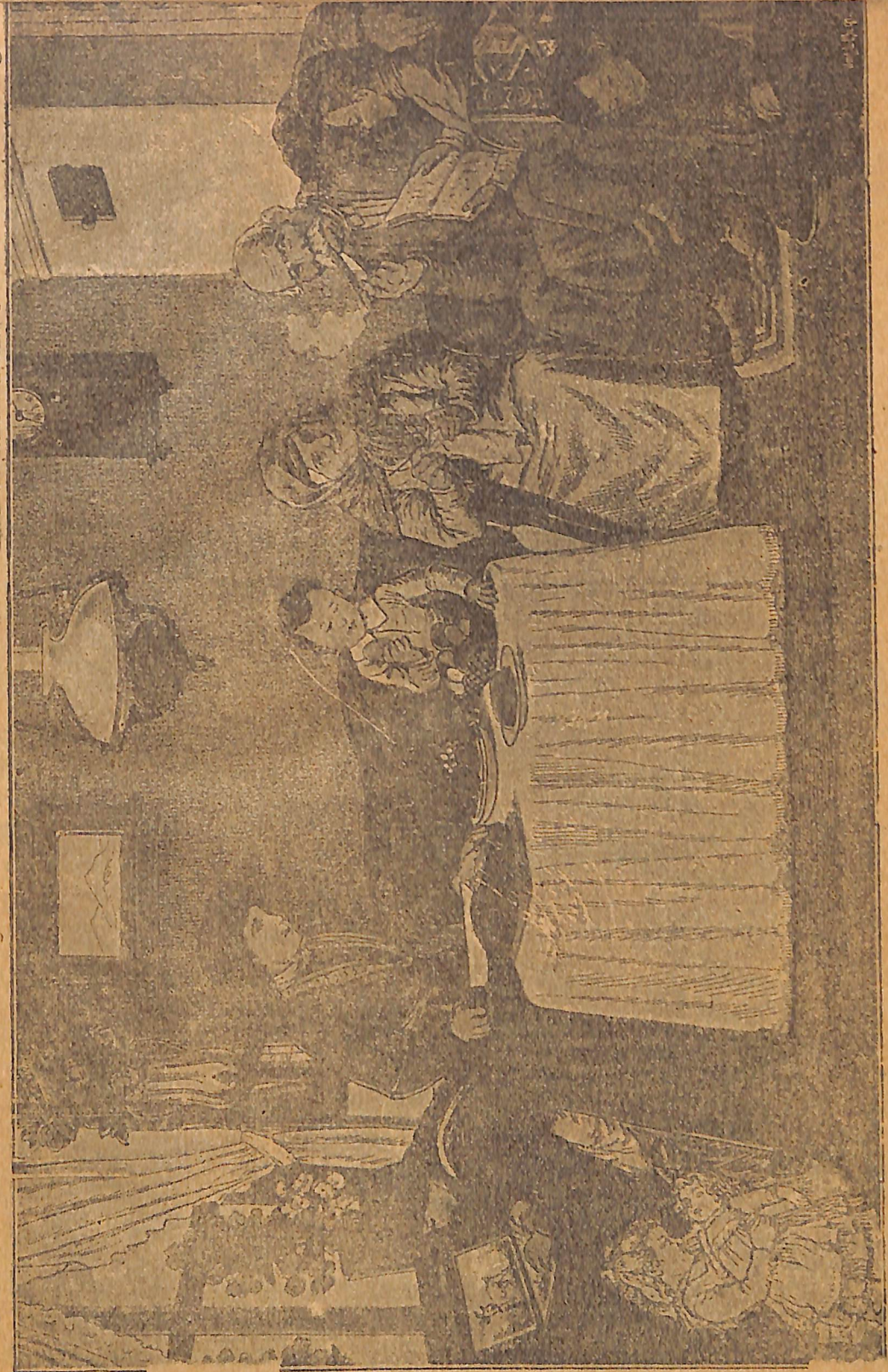

ուլ ու

տա տի, տա

ու լիկ ու լիկ պու լու լիկ,

կար միր կար միր սու լու լիկ

Եւան լաց է լինում

եւ ա ե
 երաւ նր
 երկու
 երկար
 պաքան
 ու նի

եւ եւ րեք սեւեւամ պէրի
 տալն է

Նուճիկը տիկին է խաղում

պար պար սի րուն պար,
 տա տիկ, ա րի լու սի կին տար

Վանին կարդում է

նու նիկ ն
 նա նի,
 թի նա մակ
 տուր

վա նի
 վ
 վանին

լաւ

վար

արաւ

Նա տարաւ կարմիր կաւ

վա բիր, վա բիր իմ մա րալ

ապ բիւ, վա բիր իմ սի րուն

վար տուր ար տա, իմ մա րալ

է մին է

մի էն սէ լին, էն սէ լին

նոր է տա նում է մի նին

Էմինը կտարում է ընկալ

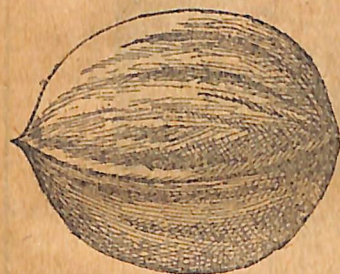
կա րուն մու կին ա սաւ,

սի րուն մու կին, պար արի

վա նին է մի կին ա սաւ, տուն

արի

v

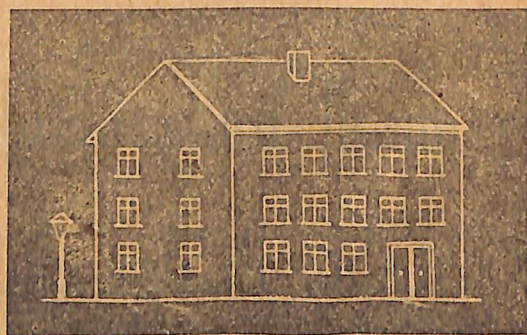
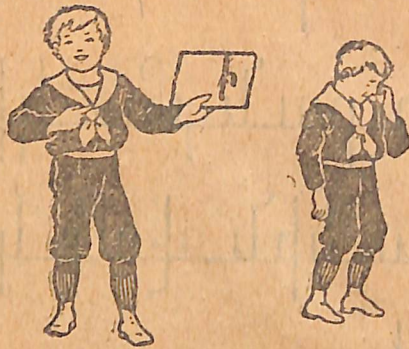
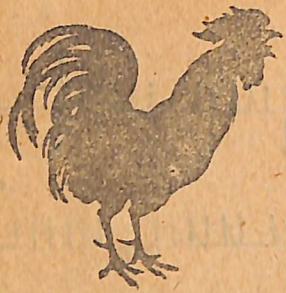
Էմինը ընկալը մեծ է

ը

սու րէ նր լուսի կին ա սաւ

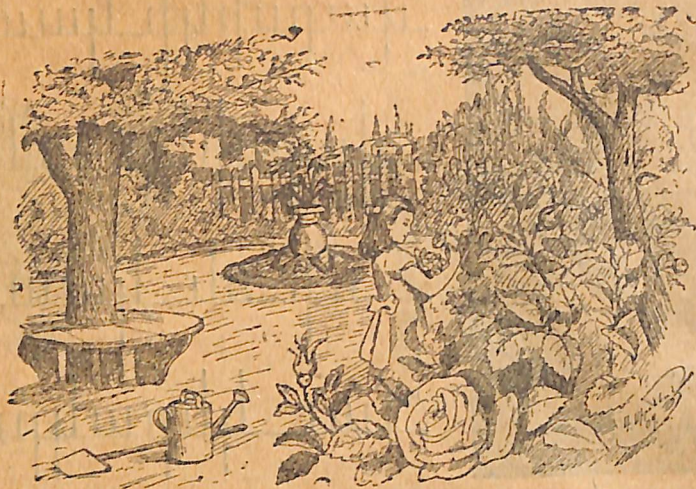
վա, վա, մու կր, մու կր, իմ մու կր

ըն կաւ պու տու կր

Վարսիկի կատուն:
 վարսիկը ունէր
 մի սև կատու
 շատ կերակրում
 էր, սիրում էր
 ընկերի պէս,

նանիկ էր ասում, պար պար անում
 վարսիկի սև սիրունիկը սատկա
 նա լալիս էր ու ասում ո՞ր է իմ
 սիրունիկը, ո՞ր.

Նայի պարտէզը սիրուն է

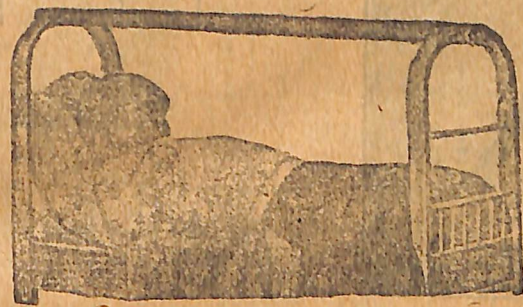
պար տէպ
պա լէն
պա նապան
պա մապան

արև, արև, եկ եկ,
պիպի սարին վէր եկ.
պիպի սարը, տես, տես.
պրլպրլու՞ է լուսի պէս.

Օնիկը բարձրանում է ծառը

օնիկ օ

օրօր, օրօր, ի՞նչ լալաւ,
երկար օրեր ունենաւ.
օրօր, օրօր, արև իկ,
նանի, նանի, սիրունիկ.

Գուրգէնը նայում է Օնիկին

գուրգէն գ
գապիկի լաւ գօտին
գապ ու կէս է

ես դիր գրել գիտեմ,
մի նամակ պիտի գրեմ տա տիս

Սա Օնիկի ոտն է

ոտ ո

ոսկանը ուտում է
ոսպէ սպաս

սրտոտ գորտը

1) մի գորտը քնկնում

է անիւի տակ և վնասում է

քնկեր գորտերը վրա են վապում,

ուպում են օգնել և ասում են. խ

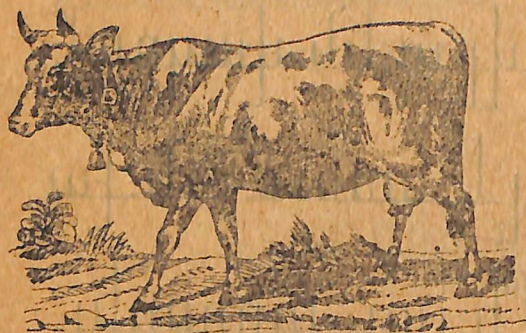
անիւին պիտի մի լաւ տըրտրել,

կտոր կտոր անել.

Մայրիկը դանակով հաց է կտրում

դանակ — դ
դանդան մանկիկ
դանդանա,
դանդան կասեմ,
որ նանա

խմաստուն կովը
անկարգ վարդգիսը
ամուր ցարկում է
կովին, կովը ուզում է նրան սատուել,

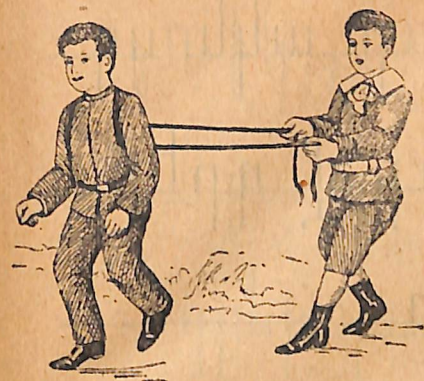
վրա է վապում, դնում է վարդգիսին
պոպերի վրա, տանում, տալիս է
ձորը մանուկը նոր է սկսում լալ

թամար ք

Թամարի աչքերը կապած են

Թամարը թաղուն մտաւ
 թաթիկի պարտէյը և թութ
 կերաւ թաթիկը տեսաւ, ապա
 «Թամար, թէ ուզու՞մ ես թութ ուտել
 եկ ապա, ապա կեր»
 Թոն արաւ, թաթաւ արաւ
 դարձաւ արտը լաւ արաւ

Յոլակն ու Բարկէնը ձի ձի են խաղում

Կոլակ Կ
 Կուրտ է, Կուրտ է
 տերևները ցիր ու ցան
 Թոն է դալիս
 Գետը լայիս
 սիրուն օրերը անցան

Կոլակի ակնոցը
 Կոլակն ասում է. պապա, ասում

ես ակնոցով լաւ եմ տեսնում.
սիրելի պապա, տուր ակնոցդ,
տեսնեմ մաման ո՞ւր է դրել
մութապան ու միրգը.

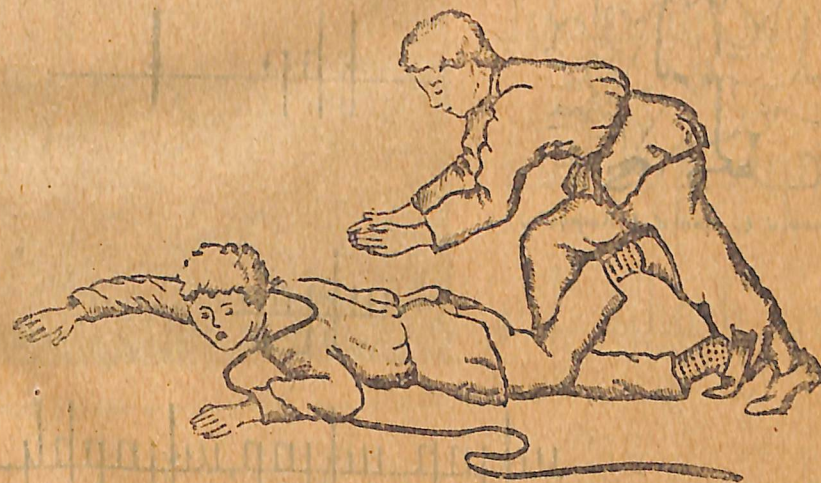

Բաբէնը վայր է ընկել

բարկէն բ

բրդ բրդ, բրդբրդան,
բլէլն եկաւ տրդտրդան.

ես ունիմ մէկ բերան.
մէկ բերան, ոսկի բերան.
նրանով պատմում եմ,
դրեր կապում, կարդում եմ,
լաւ բաներ ասում եմ.

Այ, այ, ես վայր ընկայ, ասում է Բաբէնը

այ, այ

այսօր մայրիկս
ղնայ այդի.

ես էլ թագուն վապույի.

ես վար ընկա, ասում է բարկէնը

Օ, ջի՛՛ն ցաւում է, ասում է Բարկէնը

իիբ ի

ախոր

ախոր, ախոր, ախորիկ,

կարմիր միտուք սիրունիկ.

խանի՞ այդպէս վապույեա,
բակ ու այդի խանդում ես.

դաւար դ

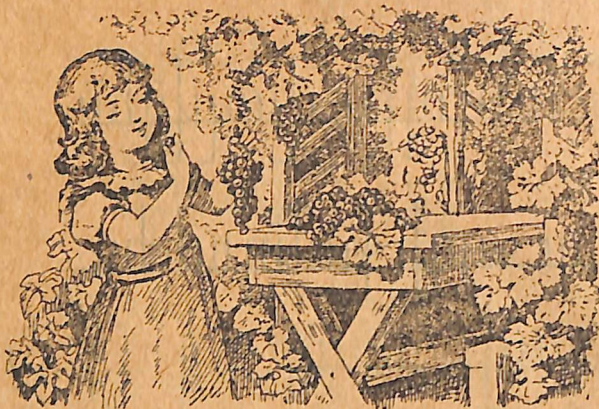
Ղաղարի եղներն ու ոչխարներն արածում են

դաւարը աղա,

նաւարը աղա,

բա մեր աղունը

նվ պիտի աղա

Շուշիկն ուտում է խաղող

շուշիկ

սիրելի շուշիկ

ես սիր լեկիկ շնիկ ունիմ շուտ շուտ

զաֆար եմ տալիս ուտելու, որ զամ

խեղ մօտ, շնիկիս էլ կը բերեմ

Շուշիկի խաղողը հասած է

խաղող

խորեն խալ

սեխ, քթու խաղող մի ուտիր, զնա բեր

խաղցր, ալւան, սև ու դեղին խաղող

մայրիկ, որը տամ շուշիկին, որը տամ

պարիկին, պապիկին ու վապղենին

Կամիւ Կ

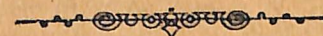

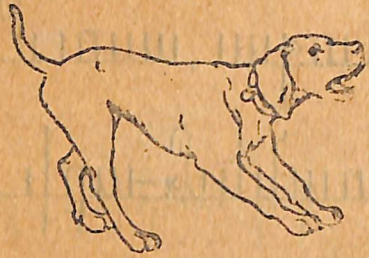
Չամիչը չորացած խաղող է

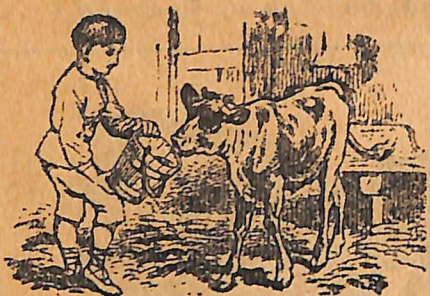
Կիր ու Կամիւ
Լա վաւիկին
Գիր ու Գրիւ
Մեր խաւիկին

Մէկը գալիս է մօլի մօտ և ասում է
-մօլա, այս կտորը ներկիր այնպէս, որ

ուսն լինի, ու կարմիր, ու դեղին,
ու կանաւ և ու կապուտաւ, ասում
է մօլան երբ զամ տանեմ»-արի
այնպիսի օր, որ լինի ու երկու զարթի,
ու երեք զարթի, ու չորեք զարթի, մի
խօսքով զարարաւ ու մի օրը

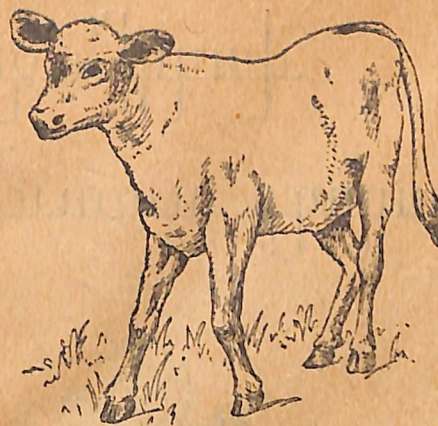

Ջալալը ջրում է հորթին

գ ու ր գ

գ ռ ա լ լ ի ի ր ց ո Ր ե ն ,
 գ ա լ ա լ լ զ ր ե ց զ ո Ր ու ն ,
 զ ն ա ց զ ա զ ա ց , մ ա ն ր ա զ ա ց .
 գ ա լ ի ս զ ո Ր ի ն ն ա տ ե ց գ Ր ու մ ,
 ա լ ու Ր ն ե ղ ա ա գ Ր ի խ մ ի ր .
 մ ե Ր գ ա լ ա լ լ լ մ ն ա ց մ յ ի թ Ր .

Ջալալի հորթը սիրուն է

հ ո Ր ր հ

հ ա յ կ ր հ ա յ ու մ է

հ ո Ր ո ս ի մ ա ն զ ա ղ Ր

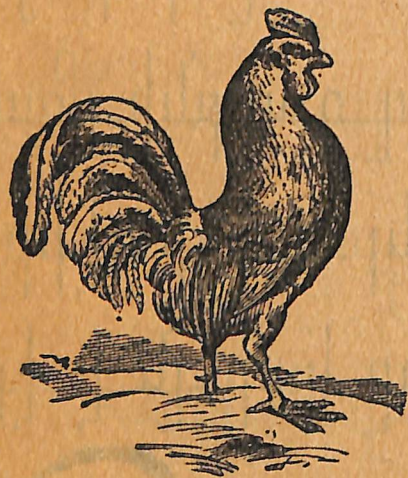
հ ո Ր ո ս Ր ֆ ա ղ ա ն ե լ ի ս ու թ Ր կ տ Ր ե ց .
 հ ո Ր ո ս Ր զ ն ա ց շ ի ն ո ղ դ ա Ր Ր ն ի մ յ ա
 և ա ս ա ց « տ օ , տ ն ա տ ր , ո Ր գ ի ա լ ի ի Ր
 ֆ օ մ ա ն զ ա ղ Ր ի հ ու ն ա Ր Ր կ տ Ր ե լ ն է , է լ
 ի ն լ ու տ ի Ր . »

Ճանճը թռչում է

ձ ա ն է ձ

վապգին զան,
 տես ծուտն այն խաղողը ուտում է

աֆլոր
 ծիւ, ծիւ,
 աֆլորածիւ
 աֆլոր զնայ երևան
 բուրդ բերեց,
 բամբակ բերեց,
 զալ արաւ,

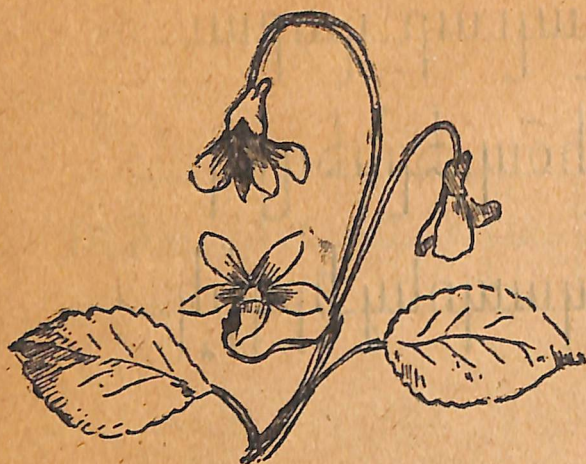
զալար զարաւ
 հօւ, ծրնեղիկ,
 պապունց երդիկ

Սեղանի վրայ կայ մի փունջ,
 ծաղիկ

ծաղիկ ծ
 ծիտը ծրւրում է
 ծիւ, ծիւ, ծիւ

ծիտիկ եւ, ծիտմիտիկ եւ,
 մօր բերած եւ, հօր պահած եւ,
 ապիպ նանի խաղցրած եւ

1) Ծաղիկը բոյս է.
2) Մանուշակը բոյս է.

— բոյս ոյ —

պարոյրը չրոզ

ետև միասին

պարտէլ ուս

լ բօսնում էին.

այս ինչ անուշ բոյր է զայիս.

այդ մանուշակն է հոտ տալիս.

ո՞րն է, ցոյց տուր այդ ծաղիկը.

ինչ որեւց չրոզը պարոյրիկը.

— տես, նա է մանուշակը,

ծաղիկների անուշակը.

այլ, այն էն չուշ բունդ կապոյտը,

ցոյց տու եյ պարոյրի չոյրը.

— ծոյլ թւանք —

թւանդնա, կալսիր

— օղութիս ցաւում է

թւան, եկ մաժուն

կեր.

Ժամացոյցը զոյգ է տալիս ժամի ուժը

— ժամացոյց —

-ո՞ր է իմ մեծ

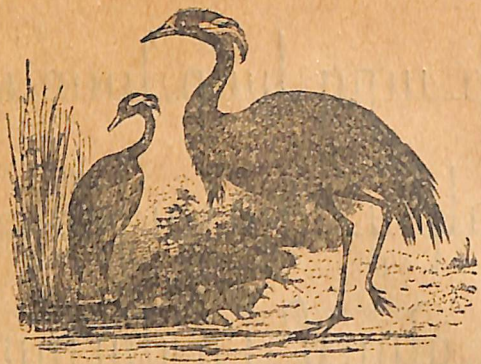
զոյսը

արգը և ժորժիկը
որը ժորժիկը դուր-
սըն էր մնայել

նա ցրտից դողում էր, ժամ դալ
վեր կարող խեղճին օգնող վկար
մի գոմ տեսաւ, ներս մտաւ. այն-

տեղ մի արգ կար նստած. նա երե-
խին զրկեց, տախալեց. ժորժիկը
ցերեկը գնում էր մուրալու, զիւրը
դալիս էր, արգի հետ ուրախ զարթ
նում էր. մի օր տէրը տեսաւ երե-
խին արգի զրկում. խղճաց, վերցը-
րեց ժորժիկին, իր մօտ պահեց

Կռունկները կանգնած են

կռունկներ
կրո կրո կրոկրոան
կռունկները հա թռան
կռունկների թևի տակ
եկա ամառ մեր դրան

«բարի լոյս, զարօ զան»
այ բարին արևդ, ֆեռի խելօ

«ինչպէս ես լաւ ես»
- շնորհակալ եմ քայք իմ անու-
նը զարօ ւէ
«իմն էլ խելօ ւէ»

Խելօ փխեկը նստած է

փխիկ փ
միօ, միօ, փիլօ փիլօ
- ում կատուն ես,
աղարէդի
- ինչ ես ուզում
ի՛ր ու կամիւ
- ում ես տանում

իմ փոքրերին
-որ զողանաս,
կը տամ զխիդ,
փիղտմ, կորի

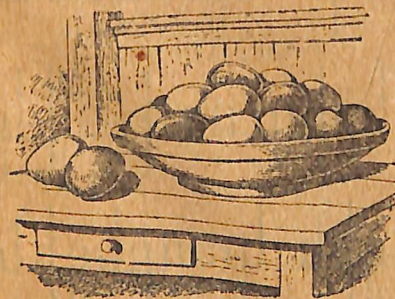
խառակ յ

յողնամ յակորը յունիս, յուլիս
ամիսներ ին պատկում է յառակի վրայ

ստիկ յակորը

փոքրիկ յակորը չար տղայ էր մի
օր յասմիկ քրոզը ծեծեց, ինչն էլ

վայր ընկա յառակին և ճակա-
տը պատռեց
-յակոր ճակատդ էդ ինչ ես արել
«մայրիկ կծեցի»
-դու չես ճակատը ինչպէս կծեցիր
«աթոռի վրայ ելայ և կծեցի»

Սեղանի վրայ դրած է աճանալ ձու

չու շ

չեր սեղանին

Մի աման չու,
չեր դռանը մի
շիւքերն չուկ.

չի՞նք էր-երկու չի դնային զուր խմելու
դետր սառած էր. մէկ մէկ փորչեցին
վարդողայան սառոյցը զարդել ծա-
րախի թուլացել էին նրանք մտածե-
ցին, հնարը գտան. երկուսով մէկ
տեղ սառոյցին խփեցին, կտորեցին,
կուզտ զուր խմեցին.

Ֆայտօն ֆ
ֆլօրան
դնու՞մ է
Ֆայտօնով

նունու ֆարր չի ուզում ֆուրգօն
նստել.

u, p, q, r, t, y, l, r, p, d, h, l, h,
d, k, h, z, n, b, p, j, n, r, n, y, u,
r, n, u, y, m, r, y, i, p, f, h, o, d

VII

Տպագիր փոքրատառեր

u u n n

у у л

u u l l

$\frac{1}{2} p \quad \frac{1}{2} l$

ll ll ll ll

կու կու-լի կո՛ւ,
պատիկ-մատիկ,
կարմիր կատար,
արի՛, արի՛,
կուտիկ տար:

ն	հ	ե	ե
վ	վ	դ	դ
է	է	օ	օ
բ	բ	գ	գ
և	և	ն	ն
		դ	դ
թ	թ		
բ	բ	շ	շ
յ	յ	խ	խ
փ	փ	չ	չ
ղ	ղ	այ	այ

Վարդանը ու ոսկանը

Վարդանը գետի մօտ ման էր գալիս, մէկ էլ գլորւում, ընկնում է գետը. վա՛, վա՛, ասում է մանուկը. ոսկանը վազում, վարդանին ազատում է:

Խաղ

- բարսեղ, ասան թան.
- թան.
- երթաս գութան.
- ասան թուշ.
- թուշ.
- ուտես նուշ.
- ասան գրէշ.
- գրէշ.
- ուտես չիր ու չամիչ.
- ասան ցախ.
- ցախ.
- խմես բացախ.

Բօքր

1.—աղատեցէք իմ որդուն կրակի բոցերից, լալով կանչում է մայրը.

—աղատեցէք իմ եղբօրը, գոչում էր բոյրը և լալիս. յանկարծ մայրն ասում է շանը. բօք, գնա, բեր թորոսին:

2.—շունը վազում, մտնում է այրւող տունը, թորոսին ազատում, բերում տալիս մօրը. բոլորը գովում են բօքին. անվախ շունը նորից վազում, մտնում է կրակը. այս անգամ դուրս է բերում մի տիկնիկ:

Չ Չ
հ հ

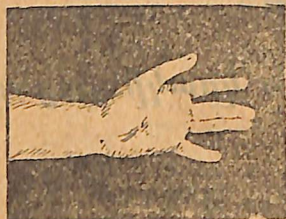
Չ՛՛ Չ՛՛, Չ՛՛ Չ՛՛, իմ հաւիկներ,
ճերմակ ճուտեր, հաւ մարիկներ,
դուք ճրտճրտան սիրուն ճտեր,

ժ ճ

ժ ժ

ժ ժ

եկէք, կերէք ձեր հատիկներ.
Ժիր ծովինար, անուշ ժօրժիկ,
հայկակ, ծերուն, խորէն, ծաղիկ,
եկէք, տեսէք, ուր են հաւեր:

Մատենի վեճր

ճկութ

— ա՛յ քուրիկներ
ջան քուրիկներ,
ես քաղցած եմ,
հաց եմ ուզում.

մատանու մատ — որ հաց չունենք,
ո՛րտեղից գտնենք.

միջին մատ — աստուած կը տայ,
մենք էլ կ'ուտենք.

ցուցամատ — եթէ չտայ,
ի՛նչպէս ճարենք.

բութ — գողնանք, կ'ուտենք.

հէնց որ բութն այսպէս ասաց,
բոլոր քուրերը մէկ տեղ հաւաքւած՝

վրա տւեցին, բութին ծեծեցին,
այնպէս ծեծեցին, որ այն օրից դէս
խեղճ բութը մնաց կարճ ու սևերես:

իւ իւ

ոյ ոյ

ջ ճ

փ փ

ն ու

շ ճ

ֆ ֆ

աղան ու գիւղացին

— յարութիւն ապէք, ի՞նչ ես բե-
րել ծախելու:
— ի՞նչ պիտի լինի գիւղացու բե-
րածը, աղա, իւղ, պանիր, ալիւր.
— քանիսով ես ծախում.
— ի՞նչ ասեմ, աղա, թանգութիւն
է. ալիւրի փութն արժէ եօթն
աբասի, իւղի փութը տասնևեօթ
մանէթ.
— դէ, մի եօթը փութ ալիւր, մի
փութ իւղ քաշիր, ֆութըգօնով
ուղարկիր մեր տուն:

պատիկ հէքիաք

հէքիաթ հէքիաթ պապս,
նաշխուն քուռակ տակս,
հեծնեմ՝ երթամ երևան,
խաղող ուտեմ, գիրանամ,
հաւերիս կուտ բերեմ,
հաւերս ինձ հաւկիթ տան.
հաւկիթը տանեմ՝ խառատին տամ,

խառատն ինձ շւի տայ,
 շւին տանեմ՝ հովւին տամ,
 հովւին ինձ գառ տայ,
 գառը տանեմ՝ աստծուն տամ,
 աստուած ինձ աղբէր տայ.
 աղբէր, աղբէր, ջան աղբէր,
 շաքար մաղեմ, կեր, աղբէր:

VIII

Ձեռագիր և տպագիր մեծատառեր

u U	uU
u h	uH
u l	uL
u y	uY

Սօսի, Արամ, Պետօ, Տիրան

Սօսի, Արամ, Մետօ, Միրան
 շտապում են ուսումնարան:

գիրք

Ասան տեսնեմ,
 իմ սիրուն գիրք,
 մատաղ կ'անեմ
 քեզ խաղ ու միրգ.

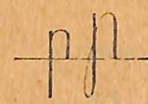
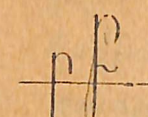
էս ինչեր կան
 ծոցիդ մէջը՝
 ճատան մուկը,
 ոսկի ձուկը,

թիթեռ, բզեզ
 իսկ ծաղկի պէս.
 բաղն ու պուլիկ,
 գառն ու ուլիկ,
 կաքաւ ու լոր,
 շըլոր սալոր.
 դէհ, շուտ պատմիր,
 իմ խելօք գիրք,
 մատաղ կ'անեմ
 քեզ խաղ ու միրգ:

n N	nN	Ռուբէն
o O	oO	Օնիկ, Օսան
p P	pP	Սական

Օսանը Ռուբէնի և Սականի խոյրն է:

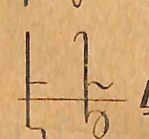
Ո՛վ է եփում թոնրի հացը. Ո՛վ է պահում զիւղի հօտը.
 Ո՛վ է կտրում մանկան լացը. Ո՛վ է քաղում դաշտի խոտը.

	բՐ	Բաֆֆի
	բԲ	Բաբկէն, Բագրատ
	բՔ	Քանաքեռ, Քասախ

Ռուզանը

—Օգնեցէք, օգնեցէք, կանչում էր փոսի մէջ
ընկած կոյր Սահակը, օգնեցէք և ինձ ազատեցէք:

Ոչ ոք ուշք չէր դարձնում: Սահակի ձայնը լսում
է փոքրիկ Ռուզանը, վազում, կանչում է հայրիկին:

	րԻ	Իսահակ, Իշխան
	լԽ	Խաչիկ, Խորէն
	տԵ	Էմին, Էմիլ

Խաւհակ, Խաֆֆի, Էմին, Խաւրիկ

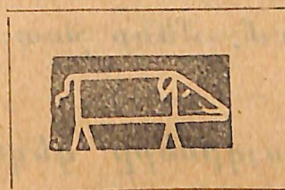
Խոզիկը

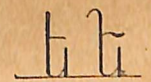
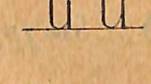
—Խոզիկ, էգ սրտեղից:

—Աղայի բակից եմ գալիս:

—Այ ճրղճրղան ծուռ պոչիկ, լամ լցրիւր քո փորիկ:

—Անտէր մնայ էդպէս բակ, կարգ ու կանոն հեշ
չկար. շատ ման եկայ դէս ու դէն, ուտելու բան
չգտայ, ամեն տեղ մաքուր էր, աղբակոյտ էլ չգտայ:

	քԵ	Եւա, Երևան
	նՆ	Նազիկ, Նունէ
	հՀ	Հայկ, Հրանտ

Աշուն

1

Աշուն է, նախշուն է:

—Հայրիկ, այսօր ես ու Նազիկը գնացինք այգի.
Ինչ սիրուն է, ինչ գեղեցիկ է այնտեղ. կարմիր
կարմիր խնձորները, սիրուն փափրիկ դեղձերը, դեղին
հոտոտ տանձերը, ալւան-ալւան խաղողները մար-
դու խելք են տանում. մենք շատ կերանք, ուրա-
խացանք:

—Այո, Նազիկ, այգիները գեղեցիկ են աշնանը.
Վաղն էլ գնանք բոստանները:

2

—Այ, այ, ձմերուկ, սեխ, վարունկ... ճրչափ
շատ են գետնի վրայ տարածւած. հայրիկ, տես՝
ո՞ր մէկն ասեմ:

—Այժմ մտնենք բանջարանոց, ասաց հայրը:

—Նազիկ, մի տես, ճրչափ կաղամբ, գաղար,
տակ, բոդկ են ցանած այս մարգերում. կարտօֆիլն
էլ հաւաքում են:

—Հիմա էլ տեսէք, ինչպէս թռչուններից շատ

շատերը շարւէշարան մեր աշխարհից գնում են,
տաք երկիրներ թռչում են, ցոյց տւեց նրանց հայրը:

Աշուն

Արի, աշուն, արի, նաշխուն,
Արի ու բեր շատ բարիքներ,
Հասած դեղձեր, մեծ մեծ տանձեր,
Խնձոր ու նուշ, մրգեր անուշ.
Արի, աշուն, արի նաշխուն:

ժ ժ	ժ ժ	Ժօրժիկ
ծ ծ	ծ ծ	Ծովինար
թ թ	թ թ	Թորոս, Թաղոս

Ժօրժիկը պարում է, Ծովինարն ու
Թորոսը ծափ են տալիս:

Էն ինչ է՝

Թէ խօսես, կը խօսի.

Եթէ թողնես, կը քնի:

Թէ կուզ ինչ էլ որ լինի,

Նա յաւիտեան չի մեռնի:

ԷԷ ճՃ

Ճանիկ, Ճորոխ

ՅԶ ճԶ

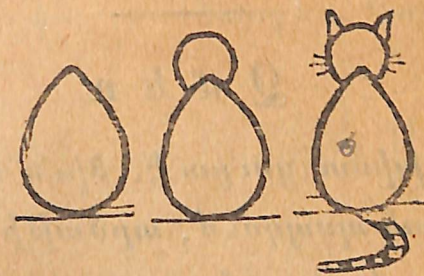
Չօնիկ, Չորագեղ

Զօն է: Զանապարհները չիւնով ծածկել են:

Սուրիկի փսիկը

— Սիրուն փսիկ, ապա ասան, ինչ է այստեղ
նկարած. փսօն նայեց, հոտ քաշեց, բան չիմացաւ,
պոչը միայն ծըռմոեց:

— Հը, չիմացա՞ր, այ ես ասեմ. սա մի գիրք է, էս
բանին էլ պատկեր կ'ասեն, նկարել են ինձ ու քեզ:

Նոյեմբերին

Նոյեմբերին ցուրտ հիւսիսից
Քամին փչեց զու արաւ,
Սներաները թուփ ու ծառից
Այոկեց, իշեց ու տարաւ:

Նեռու երկրից ծերուկ պապին
Նրէս կըգայ շտապով,
Կուրտը շալկած, բուբը բերնին,
Աիպտակ սաւան փռելով:

էն ինչն է՝

Հանելուկ, հանմանելուկ,

Ծէրը ծաղիկ, տակն աւելուկ:

Ձ մ ե ո

Ձմեռ է, խիստ ցուրտ է. ձիւն է, ձիւն է ամեն տեղ. արևի տակ պսպղում, արծաթի պէս փայլում է: Առուներն ու գետերը հաստ սառոյցով ծածկւել են:

—Օյ, ճյ, ճյ, ինչ ցուրտ է: Ձիւ գիւ քամին փչում է. մարդ, կենդանի նրա ձեռքից փախչում են, տաք տեղերում պահւում են:

—Մայրիկ, այսօր ճրչափ լաւ է:

—Իհարկէ, նոր տարի է, թռչկոտելով ձայն էր տալիս Օնիկը: Այսօր մենք շատ ուրախ ենք, նոր շորեր, նոր գրքեր, խաղալիքներ ու զարդեր ընծայ ենք ստացել: Ստացել ենք մրգեր, բաղքը համեղ պտուղներ:

Ինչպէս լաւ է, ինչ ուրախ է, չէ՞, Աստղիկ:

Մ

մ

Մարգարիտ

յ

յ

Յակոբ

յ

յ

Յուլակ

կ

կ

Կարգոս, Կարէն

մարգարիտ, շակոբ, կարգոս, Կուլակ

Աղնան տերեր

մրսում եմ, մրսում. Շուտ եկ ինչ օգնի,
ծառի վրայից. Որ ծառից իզնեմ,
Սերեն է կանչում: Ախպտակ ու փափուկ
բամբակ, փամբակ. վերմակով ծածկւեմ:

Մատների խաղը

բուլ — Այ, այ, գայլն եկաւ.

ցուցամատ — Ո՞րտեղից եկաւ.

միջին մատ — Տես, տես, սարից եկաւ.

մատանու մատ — Փախչենք, երթանք.

— Վա՛յ, վա՛յ,

Պստիկ եմ,

Չստիկ եմ,

Չուստեր չունեմ,
Ի՞նչպէս փախչեմ:

փֆ	փֆ	Փառանձեմ
ֆֆ	ֆֆ	Փլօրա

Փառանչես՞ն ու ֆլօրան երգում են:

չ	չ	Չամչեան
չ	չ	Չարէլ

Չար Չարիկը լալիս է:

Նոր տարի

Ահա հասաւ նոր տարի, Մանր տղայք են ուրախ,
Հետը բերաւ նոր բարի, Ունին կաղին, գօղինաղ,
Մանր տղոց ուրախ օր, Սալորի չիր, չամիչ, թուզ,
Բարի զաւակ հօրն ու մօր: Փշատ, ունապ ու ընկոյզ:

Մանր տղայք, չմոռնաք,
Աշխարհումս չէք մեռնակ.
Ուրիշ շատ խեղճ տղայք կան՝
Աղքատ ու անօգնական:

լլ	լլ	Լեռն, Լուսիկ
ըը	ըը	Ընծակ
շշ	շշ	Շուշանիկ, Շողիկ

Լեռնը, Շողիկը և Ընծակը խաղում են:

Ձին ու ճնճողուկը

Ձմեռ էր. ճնճողուկն եկաւ՝
խեղճ, անօթի, գոմը մտաւ.
մտաւ, թռաւ մարի ծայրին,
սիրուն ձիուն ծիւծիւ ասաւ.

—Այ սիրուն ձի, եղիր բարի,
Ձմեռ օր է, մի քիչ գարի,
Իմ բռի չափ, որ ինձ բաշխես,
էլի դու միշտ կուշտ կը լինես.
—Խեղճ ճընճողուկ, վեր առ ու կեր,
Ինչքան կուզես, ասաց մեր ձին.
Ունեցածս մեզի համար
Շատ հերիք է մինչև ամառ.

Բանն ո՞վ անէ, ես ու դու.

Խաչն ո՞վ ուտէ, ես ու դու:

վ Վ

Վարդան, Վահան

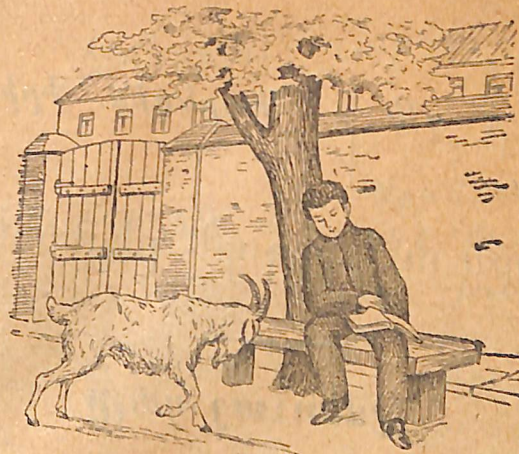
դ Դ

Ղուկաս, Ղևոնդ

զ Զ

Զալալ, Զաւօ

Վահանը, Ղևոնդը և Զաւօն կարդում են:

Ծոյլ խաչիկը

—Խաչիկ, ուսումնարան գնա:

—Ծայրիկ, դեռ վաղ է:

—Խաչիկ, դասդ սովորիր:

—Օ, գլուխս ցաւում է:

—Խաչիկ, եկ, հաց կեր:

—Խաղող էլ կը տամ, մայրիկ:

Մի օր էլ Խաչիկը դիրքը բաց արաւ, ծառի տակ նստեց,
ը դաս սովորի. Նայեց, նայեց՝ ոչինչ չսովորեց. Խա-
իկի քունը տարաւ:

Մի փոքրիկ այծ մօտեցաւ նրան, պոզերով խփեց. Բնած
աչիկը վեր թռաւ, գոռալով վազեց:

Տեսա՞ր, Խաչիկ, այժմ էլ քեզ պատժեց, ասաց մայրիկը:

դ Դ

Դաւիթ, Դանէլ

Գ Գ Գ Գ

Գարեգին, Գրիգոր

Ռաւիրն ու Գրիգորն ընկերներ են:

Չմեռայ գալը

Չմեռն եկաւ, ձիւն էր հագին, ձեռն ու ոտը սառն
սառոյց: Ծաղիկ, ծաղկունք ձիւնի տակին, հագար արփա
ծածկեց չորցուց:

— Ինչո՞ւ եկար, այ ծեր ձմեռ
Ու ծածկեցիր դաշտ ու անտառ.
Արդեօք չլինի՞, բան ես բերել,
Բան ես բերել դու մեզ համար:
— Մի՞թէ չգիտէք, այ մանուկներ,
Ինչ եմ բերել ես ձեզ համար.
Տաք հագուստներ ու նոր տարի,
Միրգ ու պտուղ, չի՞ր ու չամիչ,
Տաք ու փափուկ ձիւն, որ ձնէ մարդ
Կամ ձնագունդ շինէք, խաղաք.
Լաւ պաղի տաք, կապոյտ դառնաք,
Կարմիր, կապոյտ դուք տուն դառնաք:
— Որ այդպէս է, բարով եկար,
Սիրուն ձմեռ, հագար բարով,
Ծերուկ ձմեռ, դու մեզ համար
Բարով եկար, հագար բարով:

Չմեռայ գալը

1.

— Արամ, տես, ի՞նչպէս ձիւնը
փափուկ է. եկ, ձնէ մարդ շինենք,
ձնագնդի խաղանք, ասաց Բագ-
րատը:

— Արի, գնանք, Լևոնին էլ

Կանչենք:

— Կանչենք, կանչենք:

Նրանք գնացին, Լևոնին առան, եղան երեք:

Երեքն էլ ձնագունդ շինեցին, փափուկ ձիւնի մէջ գլո-
րեցին, մեծացրին:

— Բագրատ, տես, իմը որչափ մեծ է, էլ չեմ կարող
շարժել:

— Ես էլ չեմ կարող:

— Լևոն, եկ օգնիր, ասացին Բագրատն ու Արամը:

Երեքով Արամի գունդը գլորեցին, այնչափ մեծացրին,
որ տեղից չէր շարժուում:

2.

— Տղէք, ասաց Լևոնը, ես կը բարձրանամ մեծ գնդի
վրայ, տւէք ձեր գնդերից մէկը՝ վրան դնեմ, փոր, կուրծք և
գլուխ շինեմ:

Նրանք տւին:

— Լևոն, առ այս ածուխները, աչքերի տեղը դիր, ասաց

Արամը: Լևոնն այդ էլ արաւ:

Քիթը մոռացար, Լևոն, քիթը, ասաց Բագրատը:

Ձիւն բերին, քիթ շինեցին, մի մեծ փայտ էլ ձեռքը
տւին:

—Բագրատ, Արամ, այժմ եկէք՝ ձնագնդի շինենք, որ նշան առնենք:

—Լաւ, ասացին միւսները և գործի եղան:

—Ես ձեզ առաջնորդ, ասաց Բագրատը. քսան քայլ հեռու, երբ ասեմ մէկ, երկու, երեք՝ միասին խփենք. համաձայն էք:

Հա, հա, շուտ արա:

—Պատրաստւէք, ասաց Բագրատը:

—Մէկ, երկու, երեք: Ձնագնդով սկսեցին խփել:

—Ուռա՛:.. կանչեց Լևոնը. քիթը թռաւ, քիթը չկայ. որովհետև առաջ ես նշան առայ, ուրեմն ես եմ առաջնորդ:

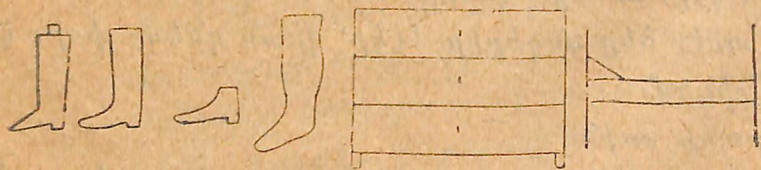
—Լաւ, լաւ, շարունակիր, ասացին միւսները:

—Այժմ գլխին խփենք, ասաւ Լևոնը. մէկ, երկու, երեք: Ձնագնդերը կարկտի նման թափւեցին ձնէ մարդու գլխին:

—Կեցցէ, կեցցէ... ես էլ առաջնորդ, կանչեց Արամը. տեսէք, գլխի կէսը չկայ, ի՞նչ ծիծաղելի դարձաւ:

—Ես էլ առաջնորդ, ես էլ առաջնորդ, բղաւեց Բագրատը. այ, գլխի միւս կողմն էլ չկայ:

—Խեղճ ձնէ մարդ, էս ի՞նչ եղար—հա, հա, հա, ասացին մանուկները, կուշտ ծիծաղելով տուն գնացին:

Ձնէ մարդ

Տղէք, տեսէք ձնէ մարդը
Փայտը ձեռին ահ է տալիս,
Բայց չի կարող մարդու զարկել:
—Այ ձնէ մարդ, դու շատ խեղճ ես,
Փայտ էլ ունես, բայց անճար ես.
Ոչ կարող ես տեղից ժափ գալ,
Ոչ կարող ես խաղալ, ման գալ.
Սիրուն արև, մի երևար,
Թէ չէ խեղճը իւրի նման
Շուտ կը հալչի, ջուր կը դառնայ:

Գարուն

1.

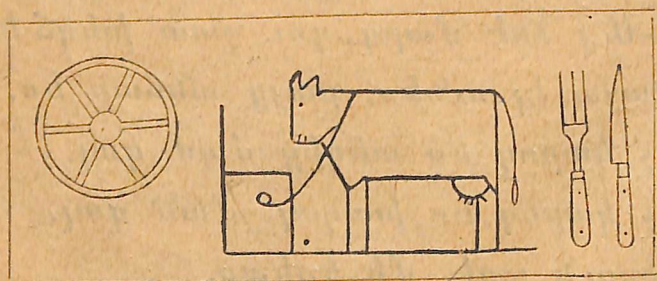
Ի՞նչ սիրուն է, գեղեցիկ է գարունը: Սառած երկրին, թմրած ծառերին նա կեանք է տալիս. նա կեանք է տալիս, բոյսեր բուսցնում, ծառեր, ծաղիկներ նախշուն զարդարում:

Գարնան օրերին սար ու ձորեր, դաշտեր ու արտեր կանաչ են հագնում: Սիրուն թիթեաներ, ժիր ժիր մեղուններ, գոյն գոյն թռչնիկներ ուրախ խաղում են, աշխատում, թռչում:

2

Գարնան ժամանակ գիւղացիները դաշտ են դուրս գալիս, արտերը վարում, հատիկներ ցանում, որ ծլեն, ծաղկեն, առատ պտուղ տան:

— Իսկ ռժ է տեսել կանաչ դաշտի մէջ, սիրուն մարզի մէջ ոչխարի հօտեր, ուլեր, գառնուկներ, ի՞նչպէս խաղում են, վազում, թռչկոտում, համեղ խոտ ուտում:

Գարնան գարը

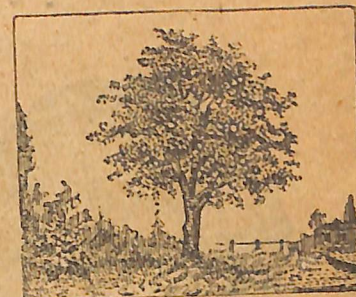
Գարունն եկաւ, գարունն եկաւ,
Գոգն ու ծոցը ծաղիկներով.

Որտեղ գնաց, գորգեր փռեց
Հիւսւած հագար վառ գոյներով:
Որտեղ նա իր ձեռքը դրեց,
Լցրեց անուշ, քնքուշ հոտով.
Աղբիւր բղխեց նստած քարից,
Կաքաւն երգեց՝ անցած սարից:
Գարունն եկաւ, գարունն եկաւ,
Գոգն ու ծոցը ծաղիկներով:

Հրաւեր գարնան

Արի, գարուն,	Անթիւ հաւքեր,
Արի, սիրուն,	Անուշ երգեր,
Արի ու բեր	Գառներ, հովիւ,
Նաշխուն դաշտեր,	Ծաղկունք անթիւ,
Մաքուր առակ,	Ծառ ու տերև
Պարզ սառնորակ,	Պայծառ արև:

Դարի հայ, քրու քան, պապին
ուտէ, երբայ գուրան:

Արտուտիկ

Այ արտուտիկ, Արշալուսին
Այուսպուտուրիկ, Դովիւներին
Էփփրիկ րուշիկ, Բարի լոյս ես
Կարսրատուտիկ, Ճըլըլըլում,

Աիրուն հանգում,
Կանաչ դաշտում
Աոխակի տեղ
Երգ ասում:

Կլորիկ, թմբիկ,
Հասակս է պատիկ,
Աչքերս են գեղեցիկ,
Այտերս են խնձորիկ,
Բերանս է անուշիկ,
Ո՛վ կայ ինձ պէս սիրունիկ:

Բալենու հիւրերը

1.

Գարուն է. բալենին նոր է կանաչել, նոր է զարդարել
մանր տերեւերով: Մէկ մէկի յետից հիւր են գալիս,
նայում են բալենուն, ուրախանում են:

2.

Ամենից առաջ բալենուն հիւր են լի-
նում թրթուրները: Սրանք ագահ, ագահ
ուտում են նրա փափրիկ տերեւները: Անց-
նում է քիչ ժամանակ, բալենին զուգւում
է սիրունիկ, սպիտակ ծաղիկներով: Այս
անգամ նրան տեսութեան են գալիս մեղուները, ծաղիկ-
ներից մեզր են ծծում:

Շաբաթներ յետոյ բալենին ծածկւում է կարմիր-կար-
միր պտուղներով: Հիմա ուրախ ուրախ հիւր են գալիս թռ-
չուններն ու մանուկները:

Ծիտն ու տղան

Ծիտիկ Սիրիկ, ինչ ես այդպէս
Թուչում, Եչում, Եիկ, Եիկ, Եիկ:

Աիրուն տղայ, գարուն կը գայ,
Երգով, Ժաղկով անուշիկ.

Քուն եմ շինում պատի եղջում,
 Զագեր հանեմ սիրունիկ:

Բկրիկ Պետիկը

Պետիկը բկրիկ էր: Ինչ տեսնում,
 ուտում էր. մէկ օր, երբ մայրը գոր-
 ծի էր, Պետիկը ծածուկ մտաւ պար-
 տէզ և բարձրացաւ փոքրիկ սալորե-
 նու վրայ: Պետիկը կերաւ, այնքան
 կերաւ խալ սալոր, որ փորը ցաւեց:

Պետիկը լաց եղաւ. մայրը վրայ
 հասաւ, ամեն բան հասկացաւ և բկրիկին դեղեր տւեց: Պե-
 տիկը մի քանի օր հիւանդ պառկեց:

Էդ մի կարծիր

— Ախպէր, այ ախպէր, կարծեմ,
 գիւղից ես գալիս:

— Գիւղից եմ գալիս:

— Կարծեմ, քաղաք ես գնում:

— Քաղաք եմ գնում:

— Կարծեմ, բեռդ մածունն է:

— Մածունն է:

— Կարծեմ, էդ մածնից մի բլշ

ինձ կը տաս:

— Ինչ կարծում ես՝ կարծիր, էդ
 մի կարծիր, պատասխանեց գիւղացին:

սերժիկը

Իողի մէջ հանգիստ, շժեռն ամբողջ, Ժաղիկն է ինեւ

Զարթնիր, ասացին շողերն արևի,

Զարթնիր, ասացին ցօղերն անշրևի:

Ժաղիկն էլ վարթնեց ասաց.

— Զեյ բարև, անշրև ու արև:

Մէկ, երկու

Մէկ, երկու, երեք,

Մէկ ձմերուկ բերէք.

Չորս, հինգ, վեց,

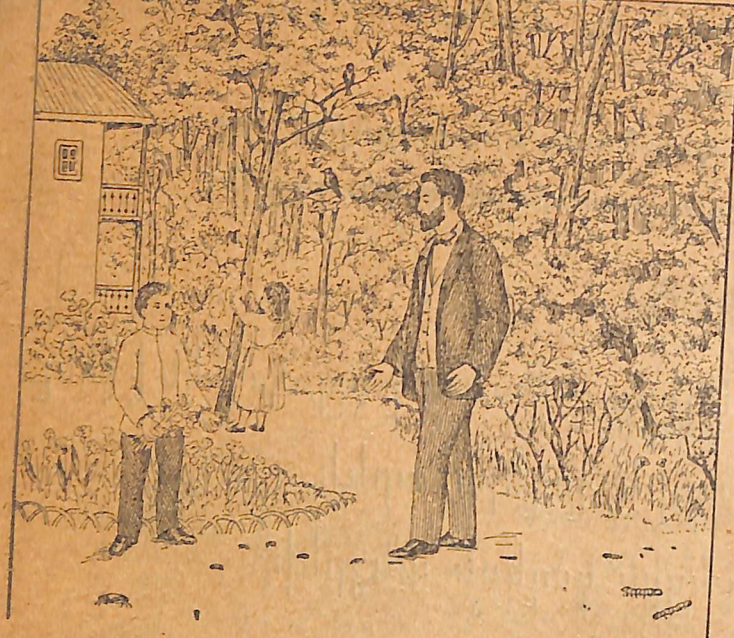
Վա՛յ, ձմերուկն ընկաւ
 կոտորեց.

Եօթը, ութը, ինը,

Ինչ էր նրա գինը.

Տասը,

Առէք ժաւսը:

Պարտեզում

1.

Փոքրիկ Լուսին ու Յուլիա պարտեզում քաղեցին վարդ, մանուշակ, շուշան և ուրիշ շատ ծաղիկներ։

Նրանք տեսան, որ հայրիկը ծառերը մէկ մէկ թափ

է տալիս. ծառերի վրայից թափուում են շատ բզեզներ ու թրթուրներ։

—Հայրիկ, ինչո՞ւ ես զրանց վայր թափում, հարցրեց Յուլիա։

—Եթէ բզեզները, թրթուրները ծառերի վրայ մնան, տերևներն ու պտուղները կ'ուտեն, կը փչացնեն. այն ժամանակ տանձ, խնձոր, սալոր, ծիրան և ուրիշ պտուղներ էլ չենք ունենայ, ասաց հայրը։

2.

Մէկ էլ Լուսինը ծառի վրայ տեսաւ մի շատ գեղեցիկ թռչնիկ. սուսիկ փուսիկ մօտեցաւ ծառին և ուժով թափ ուեց, բայց թռչնիկը վայր չընկաւ։

Ժիտիկ.

Մեր պարտեզի ծառի եղջում քրնեղուկը շինեց մի բուն. Այնտեղ աժեց երկու չիկ, երկու չիկ, երկու ծիտիկ. ծիտիկներն ասին, ծիկ, ծիկ. Մեզ կը սիրես, անուշ մայրիկ։

Մկան զարմանքը

Մուկը մի օր գրքում կարդաց. փխտիկի նման խելօք, աննման ուրիշ կենդանի արդեօք կը լինի։

Սրտիկը բարի,
Ինքը ժիր, արի,
Մուշտակը քնքուշ,
Չայնիկն անուշ։

Մուկը զարմացաւ.—Մուտ է, սուտ, ասաց. փիսիկի պէ
չար, կուարար ու վատ կենդանի չկայ, ա՛յ, մայրիկս վկա

Նազիկ տատի խաղը

Ծափին ծափին ծիլծիլա,
Ելէք՝ տեսէք, ո՞վ կը գայ.
Անուշ բալէս տուն կը գայ.
Մեծ թոնիրը վառեցէք,
Կարմիր աքլոր մորթեցէք:
Թռիւր, թռիւր, թռցնեմ,
Աքլորի միս կերցնեմ,
Ծառի հովին քնցնեմ,
Հօրդ թւին հասցնեմ:

Էս ես եմ, բա ես ո՞վ ե

—Կակօ, Կակօ, մի ոչխար տար քաղաք, ծախիր, մ.
բալիկների համար չիթ ու միթ բեր:
—Քաղաքում շատ մարդ կայ, բա որ փոխս ընկնեմ:
—Ա՛յ մարդ, ի՞նչ ես ասում, մարդ էլ փոխս ընկնի:
—Չէ՞, ես վախենում եմ. գնա, մի դդում բեր, մէջքիս
կապիր, որ ես չփոխւեմ:
—Թող այդպէս լինի, ասում է կինը և ծիծաղելով
մեծ դդում է կապում Կակօի գօտկից:
Կակօն գնում է:
—Էդ ո՞ւր բարով, Կակօ, հարցնում է մէկը:

—Գնում եմ բազար,
Ոչխարս ծախեմ,
Երեխոց համար
Չիթ ու միթ առնեմ:

—Բա էս դդումն ինչո՞ւ ես կապել:
—Որ փոխս չընկնեմ:

Մարդը տեսնում է, որ Կակօն խելքից պակաս է, ուղում է
գլխին մի խաղ խաղալ. Գնում են գնում, նստում են մի
աղբիւրի մօտ, հանգստանում. քիչ յետոյ Կակօի քունը
տանում է: Ընկերը սուս-փուս նրա մէջքից դդումը քան-
դում, իր մէջքին է կապում, ոչխարն էլ առաջը գցած՝ տա-
նում է: Կակօն քնից զարթնելով կանչում է.—Ո՞ւր է իմ
ոչխարը, ո՞ւր է իմ դդումը, ասում ու վազում է. երբ
հեռից տեսնում է էն մարդուն, ինքն իրեն ասում է.

Հա՛, իմացայ, էն մարդը որ կայ՝ ես եմ. ես փոխս եմ
ընկել. լաւ, որ էն ես եմ, բա ե՞ս ո՞վ եմ:

Թէ որ էն մարդը
Ոչխարը ծախի,
Երեխոց համար
Չիթ ու միթ առնի,
Պարզ է լուսի պէս,
Որ ես էն մարդն եմ,
Ես փոխս եմ ընկել:

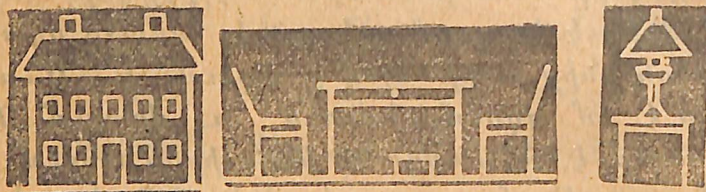
Էդպէս մտածելով Կակօն գնում է: Մարդն էլ ոչխարը
բաղարում ծախում է և մտնում է խանութ.—Հիմա հաս-
տատ է, որ ես էն մարդն եմ, ես փոխս եմ ընկել: Լաւ, որ
ես էն մարդն եմ, բա ե՞ս ո՞վ եմ: Թէ որ էն մարդը

Չիթ ու միթ առնի,
Ու մեր տուն տանի,
Պարզ է լուսի պէս,
Որ ես էն մարդն եմ,
Ես փոխս եմ ընկել:

Մարդը գնում է, Կակօն էլ յետևից. մթնով հասնում են գիւղը:—էլ կասկած չկայ, որ ես փոխւել եմ, էն մարդն ես եմ: Լաւ, ես որ էն մարդն եմ, բա ե՞ս ով եմ, ասում է Կակօն ու դուռը ծեծում:

—Կնիկ, ա՛յ կնիկ, ես փոխս եմ ընկել. էն մեր տունն եկողը ես էի. մի ասա՛, տեսնեմ, էն որ ես էի, բա ե՞ս ով եմ:

Ի՞նչ մարդ, ի՞նչ բան, ասաց կինը ծիծաղելով ու ներս տարաւ մեր Կակօին:

Մայիսին

Երբ մայիսին ես անցնում եմ Գարուն է, գարուն է,
Կանաչազարդ անտառով, Տեսէք, ի՞նչպէս սիրուն է.
Շատ թռչուններ ես տեսնում եմ Սիրուն փնջեր ինձ համար,
Այս ու այն կողմ թռչելով: Թիթեռների յետքից ընկած՝
Ես տեսնում եմ շատ ծափազուգիսներ Ես վազում եմ անդադար:
Անուշ հոտով բիւրեղիս, Ուրախ է, գարուն է,
Ես տեսնում եմ թիթեռնիկներ Գարուն է, նախշուն է,
Միշտ վեր ու վար թռչելիս: Ա՛խ, նա որչափ սիրուն է:

Լաւ ընկեր

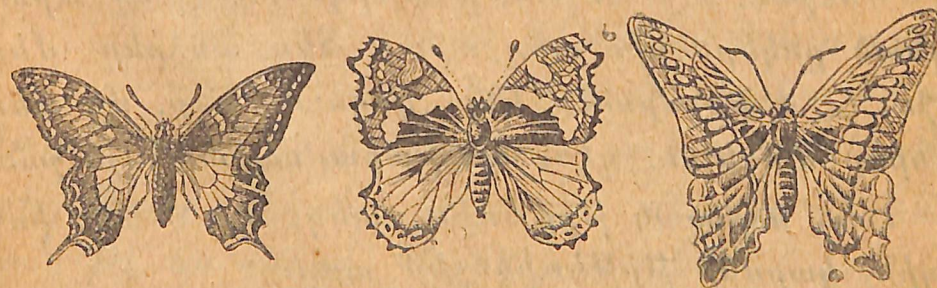
Մի փնջի մէջ՝	էն մեխակից
Մեխակի մօտ,	Առաւ լաւ հոտ,
Ընկաւ վայրի	Եղաւ հոտոտ,
Մի ծաղիկ.	Անուշիկ:

մենք էլ եթէ Լաւ ընկերներ
էն ծաղկի պէս Ունենանք.

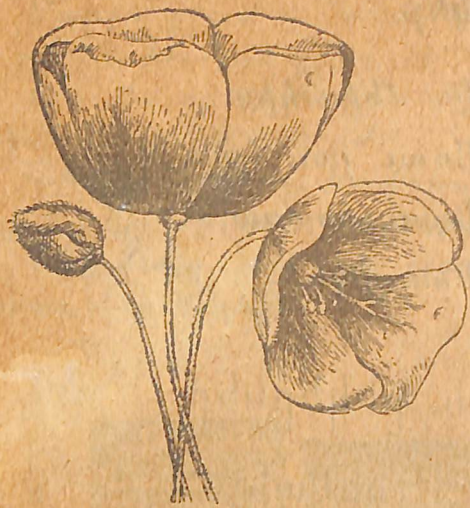
խելօք բարի
կը դառնանք:

Երեք թիթեռնիկ

Բարակ անձրեւ էր մաղում. երեք թիթեռնիկ՝
կարմիր, սպիտակ ու դեղին անձրևի տակ մնացին:

Դէս ու դէն ընկան, մի կակաջ տեսան, մօտեցան
նրան, այսպէս խնդրեցին.

—Կակաջ, այ կակաջ,
թերթիկներդ բաց արա,
յոգնած ընկերներիս տեղ
արա: Տես, անձրևը մեզ
թրջել է, մենք մրսում ենք,
դողում ենք, մի տեղ չու-
նինք մտնելու. դէհ, շուտ
արա, կարմիր կակաջ,
թերթիկներդ բաց արա:

—Լաւ, կարմիր թիթեռին տեղ կը տամ, իսկ
դեղին, սպիտակ թիթեռին չեմ տայ:

—Իմ ընկերներիցս ես չեմ բաժանւի, ասաց կար-
միր թիթեռը. աւելի լաւ է՝ մէկտեղ մնանք, մէկտեղ
թրջւենք, մէկտեղ մեռնենք, քան թէ ես մենակ,
անընկեր ապրեմ:

Երեք թիթեռը հեռացան, խոտերի մէջ տեսան
մի շուշան. մօտեցան նրան, այսպէս խնդրեցին.

—Շուշան, այ շուշան, թերթիկներդ բաց արա,
յոգնած ընկերներիս տեղ արա: Տես, անձրևը մեզ
թրջել է, մենք մրսում ենք, դողում ենք, մի տեղ
չունինք մտնելու. դէհ, շուտ արա, սպիտակ շուշան:

—Լաւ, սպիտակ թիթեռին տեղ կը տամ, իսկ
դեղին, կարմիր թիթեռին չեմ տայ:

—Իմ ընկերներից ես չեմ բաժանւի, ասաց սպի-
տակ թիթեռը. աւելի լաւ է՝ մէկտեղ մնանք, մէկ-

տեղ թրջւենք, մէկտեղ
մեռնենք, քան թէ ես մե-
նակ, անընկեր ապրեմ:

Երեք թիթեռը նորից հե-
ռացան, այս անգամ նրանք
տեսան մինարգիդ, մօտե-
ցան նրան, այսպէս խնդ-
րեցին.

—Նարգիդ, այ նարգիդ,
թերթիկներդ բաց արա,
յոգնած ընկերներիս տեղ
արա: Տես, անձրևը մեզ
թրջել է, մենք մրսում

ենք, դողում ենք, մի տեղ չու-
նինք մտնելու. դէհ, շուտ արա,
դեղին նարգիդ, թերթիկներդ
բաց արա:

Լաւ, դեղին թիթեռին տեղ
կը տամ, իսկ կարմիր, սպի-
տակ թիթեռին չեմ տայ:

Իմ ընկերներից ես չեմ բա-
ժանւի, ասաց դեղին թիթեռը. աւելի լաւ է՝ մէկ-
տեղ մնանք, մէկտեղ թրջւենք, մէկտեղ մեռնենք,
քան թէ ես մենակ, անընկեր ապրեմ:

Արևը վերևից ամեն քան տեսաւ. տեսաւ ու լը-
սեց, երեք ընկերի սէրը հաւանեց. ամպերը քշեց,

անձրևը ցրեց, երեք ընկերին նա տաքացրեց ու չորացրեց:

խառուտիկ, պուտպուտիկ,
թեթև թռիկ թիթեռնիկ,
ես ի՞նչ թևով ծափ կը տամ,
ծաղկէ ծաղիկ պար կը գամ

Երկու քաջեր

Հայկն այգում
Խաղ անելիս

Յանկարծ թփում
Ինչ է տեսնում.

Երկու սուր բան.
—Գազան, գազան,
Վայ, մայրիկ ջան,
Սա ինձ կուտի,
Եկ, ազատիր:
Բայց ինչ գազան—
Նապաստակ էր,
Որ տղային
Որսորդ կարծել,
Թփի միջին
Վախից տուպել,

Ցից էր արել
Իր ահանջներ:
Մէկ էլ յանկարծ
Խիստ վախեցած
Մէկը մէկից
Պոկ են գալիս,
Խլչիկն անտառ,
Հայկը զէպ տուն
Լեղապատառ
Ոնց են փախչում...

Արտուտի բունը

1.

—Հայրիկ, այսօր արտի մէջ մի բուն տեսանք. նրա մէջ
երեք փոքրիկ ձու կար:

—Ես էլ տեսայ, ասաց Նուշիկը:

—Հայրիկ, բնի մօտ տեսանք մի արտուտիկ. նա շարու-
նակ թռչկոտում էր, ճըլլում, մենք սուսիկ փուսիկ արտի
մէջ կանգնեցինք. մէկ էլ արտուտիկն եկաւ, իջաւ, բունը

մտաւ, ձւիկների վրայ նստեց, ձայնը կտրեց: Ասա, հայրիկ,
ինչո՞ւ համար նա նստեց, ինչո՞ւ այդպէս ձայնը կտրեց:

2

Հայրիկն ասաց.

—Արտուտիկը ձւի վրայ
պէտք է նստի, տաքացնի, որ
այնտեղից փոքրիկ ձագեր, սի-
րուն ձագեր դուրս գան: Մայ-

րը նրանց համար որդ է բերում, կերակրում, որ ձագերը
շուտ մեծանան, թիւեր առնեն, մօր հետ թռչեն, ուրախա-
նան:

Աղան ու մշակը

Աղան զրկեց մշակին,

Որ երթայ, արտը քաղէ:

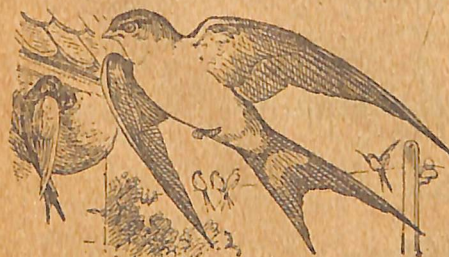
Նա էլ պառկեց ծառի հովին,

Ասաց. թող գայ, ինքը քաղէ:

Աղան զրկեց մեծ շանը,
Որ երթայ, նրան խածէ,
Որ ելնի, արտը քաղէ:
Նա էլ պառկեց ծառի հովին,
Ասաց. թող գայ, ինքը խածէ:

Աղան զրկեց սև կատուին,
Որ երթայ, շանը ճանկէ,
Որ ելնի, մշակին խածէ,
Որ ելնի, արտը քաղէ:
Նա էլ պառկեց ծառի հովին,
Ասաց. թող գայ, ինքը ճանկէ:

Աղան եկաւ, կատուին ծեծեց,
Կատուն ելաւ, շանը ճանկեց,
Շունը ելաւ, մշակին կծեց,
Մշակն ելաւ, արտը քաղեց:

Ծիծեռնակի բունը

1

Ծիծեռնակը ծըլւելալով ե-
կաւ, հասաւ մեր երկիրը:

Ծիծեռնակն ուրախ ուրախ
ամեն կողմ թռչկոտեց, անցած տարւոյ բունը գտաւ, կար-
կատեց. բուրգ ու մամուռ, փափուկ չոր խոտ բունը բե-

րեց, հաւաքեց, փափրիկ տաք տեղ պատրաստեց:

Մի օր էլ բնի մէջ մի ճնճղուկ տեսաւ: «Սիրուն ճնճղուկ, այդ իմ բունն է, դուրս եկ բնիցս»:

— Ինչ ես ասում, այս լաւ բնից դուրս չեմ գալ. գնա, գլխիդ ճարը տես:

2

Ծիծեռնակը որչափ խնդրեց, աղաչեց, ճնճղուկը չլսեց. տխուր-տխուր գնաց, ընկերներին պատմեց: Ծիծեռնակները խումբ խումբ եկան, ճնճղուկին խնդրեցին, բայց ճնճղուկը չլսեց:

— Ծիկ, ծիկ, ծիկ, ասաց մի ծիծեռնակ. պէտք է պատժել, պէտք է պատժել չար թռչունին:

— Ծիկ, ծիկ, ծիկ, ասացին միւս ծիծեռնակները. պէտք է պատժել, պէտք է պատժել չար ճնճղուկին:

Նրանք թռան... Բիշ յետոյ հարիւրաւոր ծիծեռնակներ ցեխ, կաւ կոտուցներն առած՝ եկան, բնի անցքը ծածկեցին, ճնճղուկին պատժեցին:

Ժիծեռնակ, ծիծեռնակ,

դու գարնան սիրուն թռչնակ,

դէպի ուր ինչ ասա,

թռչում ես այդպէս արագ:

Ծիտիկները

Հայրիկ, տաա, Խնչպէս բռնեմ,

Խնչպէս բռնեմ ծիտիկները,
Սիրուն, փոքրիկ ծիտիկները:

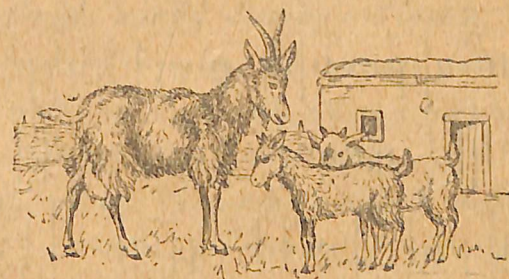
— Հեշտ է, տղաս, մի բուռ հող առ,
Ցանիր նրանց պոչիկներին,
Դու կը բռնես ծիտիկներին:

Փոքրիկ Հայկը մի բուռ հող
Վերցրեց, ցանեց պոչիկներին,
Որ շուտ բռնէ ծիտիկներին:

Թեին տւին, թովաւով
Թռան բարձր ծառի ծայրին
Փոքրիկ սիրուն ծիտիկները:

Հայրիկ, տես, տես, թռան նրանք,
Ասա, Խնչպէս, Խնչպէս բռնեմ
Սիրուն փոքրիկ ծիտիկներին:

— Հիմա նրանց դու հանգիստ թող,
Բեզնից նրանք շատ խելօք են՝
Փոքրիկ, սիրուն ծիտիկները:

Զանկո Պանկո

1

Լինում է չի լինում, մի այժ է լինում. այս այժն ու-

նենում է երկու փոքրիկ սիրուն ուլիկ, մէկի անունը Չանկ-
լօ, միւսինը Պանկլօ:

Մայրն ամեն օր գնում, արածում, ուլիկների համար
կաթ էր պատրաստում:

—Մայրիկ, մեզ էլ տար անտառ. մենք էլ ուզում ենք
արածել, ծաղիկներ ուտել, սառը ջուր խմել, ասացին ու-
լիկները:

—Դուք փոքր էք, պատասխանեց մայրը. մի քիչ էլ
տանը մնացէք, մի փոքր էլ մեծացէք, յետոյ կը տանեմ:

—Որ այդպէս է, մեզ համար փափուկ խոտ և սառը
ջուր բեր անտառից:

—Շատ լաւ, ասաց մայրը. նա ամեն օր Չանկլօ Պանկ-
լօի համար խոտ, սառը ջուր և անուշ կաթ էր բերում:

Ամեն օր անտառ գնալիս՝ մայրն ասում էր. —Չանկլօ,
Պանկլօ ուլիկներ, դուռը փակ պահեցէք, թէ չէ՝ չար գայլը
կը գայ և ձեզ կը տանի:

Երբ մայրը տուն է վերադառնում, պոգբերով դուռը
ծեծում էր, բարակ ձայնով երգում և ասում էր:

Չանկլօ, Պանկլօ ուլիկներ,

խժսիրունիկ բալիկներ,

եկէք, դուռը բաց արէք,

կերէք, խմէք, կշտացէք:

Ես ձեզ համար լի ու լի

կաթ եմ բերել իւղալի,

Խոտ եմ բերել հիւթալի,

Չուր եմ բերել աղբիւրի:

Չանկլօն ու Պանկլօն վազում, դուռը բաց էին անում,
կաթը ծծում, խոտն ուտում, ջուրը խմում, կշտանում էին:

2.

Մի գայլ այս բանը տեսնում է. նա մտածում է ուլիկ-
ներին ուտել: Մի օր, երբ այժը տանը չի լինում, մօտենում
է տնակին, դուռը ծեծում և երգելով ասում է.

Չանկլօ, Պանկլօ ուլիկներ,

իմ սիրունիկ բալիկներ,

եկէք, դուռը բաց արէք,

կերէք, խմէք, կշտացէք:

Ես ձեզ համար լի ուլի

կաթ եմ բերել իւղալի,

Խոտ եմ բերել հիւթալի,

Չուր եմ բերել աղբիւրի:

—Դու մեր մայրը չես, մեր մայրը բարակ ձայն ունի,
քո ձայնը հաստ է, ասացին ուլիկները:

Քիչ յետոյ գայլը նորից մօտեցաւ այժի տնակին: Այս
անգամ բարակ ձայնով երգեց, որ դուռը բանան:

—Մեր մօր տոները սպիտակ են, քո տոները սև են, դու
մեր մայրը չես, դուռը բաց չենք անի:

Գայլը վազեց, գնաց ջրաղաց, ոտներն ալիւրով սպիտա-
կացրեց, կրկին եկաւ, դուռը ծեծեց և շատ բարակ ձայնով
երգեց, որ դուռը բաց անեն:

Այս անգամ Չանկլօն ու Պանկլօն դուռը բաց արին,
բայց երբ գայլին տեսան, շատ շատ վախեցան: Գայլը եր-
կուսին էլ կուլ տւեց, գնաց:

Մայրը տուն դարձաւ. երբ նա տնակի դուռն բաց տեսաւ, սաստիկ վախեցաւ, գէս ու գէն ընկաւ, շատ ման եկաւ, ուլիկներին չգտաւ:

— Այն գայլն է ուլիկներին խարել ու տարել. պէտք է չար գայլին պատժեմ, պէտք է ուլիկներին ազատեմ:

Այժը մտածեց, մտածեց, հնարը գտաւ. նա մի աման սեր առաւ, մի աման մածուն, գնաց դարբնի մօտ և ասաց:

— Դարբին, այ դարբին, ես քեզ համար սեր ու մածուն եմ բերել. ի՞նչ կը լինի՝ իմ

պոզերը լաւ սրես, որ չար գայլի նեւ կուեմ, Չանկլօ, Պանկլօ ուլիկներին ազատեմ:

Դարբինն այժի պոզերը զանակի պէս լաւ սրեց:

Այժը գնաց, գայլի տան կտուրը քանդեց:

Գայլը բարկացած կանչեց. — Ո՞վ է իմ կտուրը քանդում:

— Ես եմ քանդում, ասաց այժը. ասա տեսնեմ, զո՞ւ ես տարել իմ Չանկլօին, զո՞ւ ես տարել իմ Պանկլօին, թէ որ քաջ ես, դուրս եկ, կուենք:

Ես եմ տարել—կերել քօ Չանկլօին ու Պանկլօին, ես

դուրս կը գամ կուելու, ասաց գայլը:

Նրանք կուեցին. այժը սուր սուր պոզերով խփեց, գայլի փորը պատռեց: Գայլը վայր ընկաւ, Չանկլօն ու Պանկլօն ուրախ ուրախ դուրս թռան:

Մկնիկ աղան

Երկարապոչ մկնիկ աղան ուզեց ընկեր գտնել իրան:

Հագաւ իր նոր շապիկը, չուխան, ելաւ բռնեց վերի ճամբան: Գնաց, գնաց, հասաւ մի մեծ ճահճի: Էս ճահճի մօտ մի կանաչ գորտ կռկռալով երգ էր ասում:

Մկնիկ աղան հաւնեց սրան, բարե տւաւ, բարե առաւ, բարակ ձայնով նրան ասաւ.

— Է՛յ սիրունիկ,

Հաստիկ տոտիկ,

Նախշուն գորտիկ,

Արի, անեմ քեզ ինձ հարսիկ:

Գորտը ասաց. — Ձէ, պստիկ, երկարապոչիկ, աղա մկնիկ, ես չեմ դառնայ քեզի հարսիկ:

Մկնիկ աղան շատ էր հաւնել խանութ գորտին ու զօռ տւաւ ճարտար լեզւին:

—Ահա աշուհն,
Դու էլ անտուհն.
Ձիւնը կը գայ
Քուլայ-քուլայ,
Բուք ու բորան,
Խանում կըռռան,
Բա դու մեղք չե՞ս,
Ինչո՞ւ սառչես:

Խանում—խաթուն գորտը կըռռան, որ միտ բերաւ
ցուրտը ձմրան, նրան ասաւ.

—Մկնիկ աղա,
Ասենք՝ եկայ.
Տուն, տեղ ունե՞ս,
Որ կը տանես:
—Հաւ ու համեղ
Ճանճ ու մժեղ,
Շորեր պէս պէս
Դու կը բերես:
—Բա չե՞մ բերի
Տունս կոկիկ
Հաղար բարիք.
Մէջը լեցուն,
Խանում խաթուն
Նստիր ու կեր:

2.

Մկնիկ փեսան տլոպ-տլոպ, հարսը կռռան չլոփ-չլոփ
եկան, եկան, նորափեսի տունը հասան: Էստեղ կարգին
հարսնիք արին. աշուղները սազ ու տաղով հարս ու փեսի
գովքն արին ու եօթն օր, եօթը գիշեր մկնիկ աղին հարս-
նիք արին: Շատ օր չանցած մկնիկ փեսան հարսին ասաւ.

—Հարևանի
Որդին ունի
Էս օր հարսնիք.
Խանում գորտիկ,
Էս կը գնամ,
Շուտ կը դառնամ:

Մի օր, երկու, երեք անցաւ, մկնիկ աղան տուն չգար-
ձաւ: Հարսն էլ դարձաւ իր ճահիճը, սրտի ցաւից նա երգ
կապեց, տխուր ձայնով այսպէս երգեց.

—Էս աշխարհում
Ձեմ հաւատում
Ես ընկերի:
Մկնիկ փեսայ,
Բա աշխարհի
Օրէ՞նք է սա:

Էս որ լսեց մկնիկ աղան, իսկոյն գնաց գորտի մօտը,
ինչքան խնդրեց, լեզու թափեց, գորտը նրան հէջ չլսեց: Եւ
մկնիկը տխուր, տրտում վերադարձաւ մենակ իր բուն:

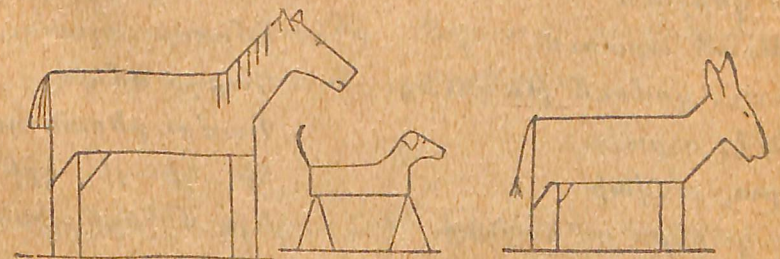
Փոքրիկը

—Մայրիկ, մայրիկ, ինձ ասա, —Դու երկնքից ցած թռար,
Ես ի՞նչպէս աշխարհ եկայ. —Թռար ու գիրկս ընկար:

Մօր երեսին բարկացկոտ
Նայեց փոքրիկն ու ասաւ.
—Եթէ թևեր ունէի,
Ափսոս չէ՞ր որ կտրեցիր:

Կառապան

—Կառապան, այ կառապան,
Հագել ես կարմիր կապան,
Կառքիդ ինչ ես լծել դու:
—Երկու շնիկ, մի կատու.
—Ո՞ւր ես վազում ջրի նման.
—Դէպի, դէպի երևան,
Խաղող ուտեմ, գիրանամ:

Հպարտ աքլորը

Բազում մի օր
Երկու աքլոր
Կերի համար կուեցին,
Իրար փետուր,
Կատար բմբուլ
Սրնոտեցին, գզեցին:
Մէկը վերջում
Յաղթեւած տրտում
Փախաւ, գոմում թագնւեց.
Մէկն էլ ուրախ,
Հպարտ, անվախ
Ելաւ կտուրն ու ձայնեց.
— Կի...կի...լի...կիի...

Այս աշխարհի
Հաւքերի մէջ ինձ նման
— Ո՞վ կայ տեսնեմ...
Ես իշխան եմ
Անվախ, անյաղթ անմահ:
Հարկանի քաջ, անւանի,
Մեծ աքլորին յաղթեցի,
Բմբուլն ալւան,
Յարզի նման,
Քամու բերան տւեցի.
Կի...կի...լի...կիի...
Այս միջոցին հսկայ մի ցին
Նրան տեսաւ, սլացաւ,

Մագիւղները լայն բացած, Ճանկերի մէջ տարաւ վեր,
Ու աքլորին՝ քաջ իշխանին Զագուկներին արաւ կեր:

Պոչատ կաշաղակը

1.

Լինում է չի լինում, մի պառաւ տատիկ է լինում, տա-
տիկը մի այժ է ունենում. նա ամեն օր կթում, թոռնիկնե-
րին կերակրում էր: Մի օր էլ կաթը դրեց ծառի տակը, ինքը
գնաց փայտ բերելու, որ կերակուր պատրաստէ:

Այս բանը կաշաղակը տեսաւ. նա թռաւ կանգնեց ամա-
նի վրայ ու կաթը թափեց: Պառաւը բարկացաւ, ձեռքի
փայտով խփեց կաշաղակին, պոչը կտրեց:

2.

Կաշաղակն թռաւ կանգնեց ծառին ու ասաց.

—Տատիկ, տատիկ, պոչս տուր, կցեմ կցմցեմ, պոչս սաղացնեմ, երթամ ընկերներիս հասնեմ, որ չասեն՝ պոչատ մոչատ կաչաղակն եկաւ։

Պառաւն ասաց.— Գնա, կաթս բեր, որ պոչդ տամ։

Կաչաղակը թռաւ, գնաց կովի մօտ և ասաց.

—Կովիկ, կովիկ, կաթ տուր, կաթը տանեմ պառաւին տամ, պառաւը իմ պոչս տայ, կցեմ կցմցեմ, պոչս սաղացնեմ, երթամ ընկերներիս հասնեմ, որ չասեն՝ պոչատ մոչատ կաչաղակն եկաւ։

Կովն ասաց.

—Գնա, ինձ համար խոտ բեր, որ քեզ կաթ տամ։

Կաչաղակը թռաւ, գնաց արտի մօտ և ասաց.

—Արտ, արտ, ինձ խոտ տուր, խոտը տանեմ կովին տամ, կովն ինձ կաթ տայ, կաթը տանեմ պառաւին տամ, պառաւը պոչս տայ, կցեմ կցմցեմ, պոչս սաղացնեմ, երթամ ընկերներիս հասնեմ, որ չասեն՝ պոչատ մոչատ կաչաղակն եկաւ։

Արտն ասաց.— Գնա, ինձ համար ջուր բեր։

Կաչաղակը թռաւ, գնաց ջրբաշխի մօտ և ասաց.

—Ջրբաշխ, ջրբաշխ, ինձ ջուր տուր, ջուրը տանեմ արտին տամ, արտն ինձ խոտ տայ, խոտը տանեմ կովին տամ, կովն ինձ կաթ տայ, կաթը տանեմ պառաւին տամ, պառաւը պոչս տայ, կցեմ կցմցեմ, պոչս սաղացնեմ, երթամ ընկերներիս հասնեմ, որ չասեն՝ պոչատ մոչատ կաչաղակն եկաւ։

Ջրբաշխն ասաց.— Գնա, ինձ համար բահ բեր։

Կաչաղակը, թռաւ, գնաց դարբինի մօտ և ասաց.

—Դարբին, դարբին, ինձ բահ տուր, բահը տանեմ ջրբաշխին, ջրբաշխն ինձ ջուր տայ, ջուրը տանեմ արտին տամ, արտն ինձ խոտ տայ, խոտը տանեմ կովին տամ, կովն ինձ

կաթ տայ, կաթը տանեմ պառաւին տամ, պառաւը պոչս տայ, կցեմ կցմցեմ, պոչս սաղացնեմ, երթամ ընկերներիս հասնեմ, որ չասեն՝ պոչատ մոչատ կաչաղակն եկաւ։

Դարբինն ասաց.— Գնա, ինձ համար ձու բեր։

Կաչաղակը թռաւ, գնաց հաւի մօտ և ասաց.

—Հաւիկ, հաւիկ, ինձ ձու տուր, ձուն տանեմ դարբինն տամ, դարբինն ինձ բահ տայ, բահը տանեմ ջրբաշխին, ջրբաշխն ինձ ջուր տայ, ջուրը տանեմ արտին տամ, արտն ինձ խոտ տայ, խոտը տանեմ կովին տամ, կովն ինձ կաթ տայ, կաթը տանեմ պառաւին տամ, պառաւը պոչս տայ, կցեմ կցմցեմ, պոչս սաղացնեմ, երթամ ընկերներիս հասնեմ, որ չասեն՝ պոչատ մոչատ կաչաղակն եկաւ։

Հաւը խղճաց նրան, մի ձու տւեց։

Կաչաղակը շատ ուրախացաւ. ձուն տարաւ դարբինն, դարբինը նրան բահ տւեց. բահը տարաւ ջրբաշխին, ջրբաշխը նրան ջուր տւեց. ջուրը տարաւ արտին, արտը նրան խոտ տւեց. խոտը տարաւ կովին, կովը նրան կաթ տւեց. կաթը տարաւ պառաւին, պառաւը նրան պոչը տւեց. կցեց կցմցեց, պոչը սաղացրեց, գնաց ընկերներին հասաւ։

Ամառ

Շոգ է, ամեն տեղ կրակ է թափւում. մարդիկ, կենդանիներ փախչում, մտնում են հով տեղեր։

Այգիների մէջ հասնում են տեսակ տեսակ քաղցր, համեղ ծիրաններ, կարմրաթշիկ կեռասներ, տանձեր, խնձոր-

ներ և ուրիշ պտուղներ: Բոստաններում հասնում են ձմե-
րուկներ, սեխեր, վարունքներ և շատ տեսակ բանջարներ:

Արտերում դեղնում, հասնում են ցորեն, գարի, հաճար
և ուրիշ հացահատիկներ: Գիւղացին շատ ուրախ է, դուրս է
գալիս դաշտը, արիւնքը Ե թափում, հոնձ է անում,
բարդ բարդում, մեծ սայլերով կալը քերում, ծեծում և
ձմեռայ պաշար է պատրաստում:

Աւառ

Մաստիկ շոգ է, ցորեն գարի հասել են,
Հնձողները խոտը քաղել, դիզել են,
Բոլոր ծառերը ծածկել են տերևով,
Պտուղները ճիթ են անում ժպտալով:

Ամառ է, ամառ է,
Արևը խիստ կը վառէ:

Զմրուխտ եզնակ

«Զմրուխտ եզնակ, ոսկի եզնակ,
Զարկիր, խաղանք միասին»:

— Ի՜նչպէս խաղանք, սիրուն հարսիկ,
Ճաշ ես տանում Մինասին:

«Մինասը թող իր հունձն անի,
Զառ թևերդ դու զարկիր»:

Եզնակն օդում խաղ է անում,
Հարսի գլխով պտըտում:

Հարսն ուզում է նրան բռնել,
Տի՛-նի՛-նի՛-նի՛ վազվզում:

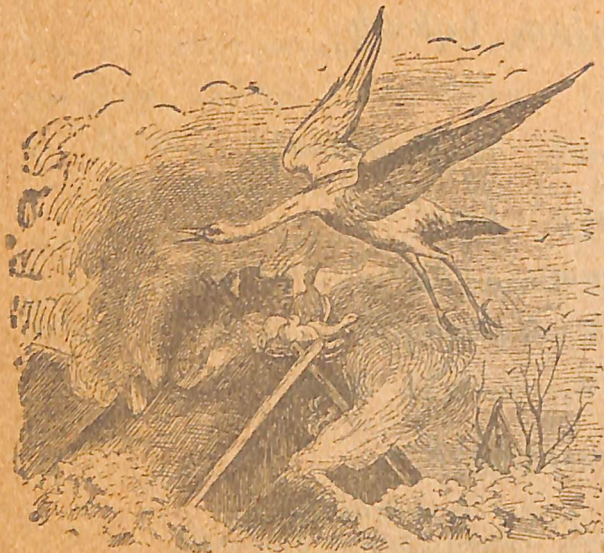
Օրը մթնեց, հնձուր Մինաս
Սոված մնաց դաշտումը:

Խեղճ երեխան լացից ճաքեց,
Խմորը քացիեց տաշտումը:

Արագիլի սերը

Արագիլի բունը տան կտուրին էր: Նրա բնի մէջ կային
երկու փոքրիկ ձագ. նրանք նոր էին փորձեր անում, որ թռչեն:
Մի օր էլ տունը կրակ ընկաւ. հրդեհը շատ մեծացաւ, չկարողա-
ցան հանգցնել:

Արագիլը շատ վախեցաւ, վեր ու վար թռաւ, օգնութիւն

կանչեց: Քանի քանի
անգամ փորձեց ձագե-
րին բերանն առնել,
բնից փախցնել, կրակից
ազատել:

Այս բանը նրան չը-
յաջողւեց ու չյաջող-
ւեց:

Երբ տեսաւ, որ էլ
ճար չկայ, թևերը փռեց
ձագերի վրայ, ուզեց
պաշտպանել: Կրակի բո-

ցերը վերև բարձրացան, արագիւն իւր ձագերի հետ միասին
այրւեց:

Չղջիկ

1

— Բարև ձեզ, թռչուններ, ես ուզում եմ ձեզ հետ ապ-
րել, ասաց չղջիկը:

— Դու ուզում ես, ասաց մի թռչնիկ:

— Դու մեզնից չես, ասաց, մի ուրիշը:

— Որ ձեզանից չեմ, ապա ի՞նչու ձեզ պէս թռչում եմ,
ասաց չղջիկը:

— Թռչնիկները զարմացան:

— Նա մեզնից է, ասաց մէկը:

— Նա մեզնից չէ, պնդեց
միւսը:

Թռչնիկների մէջ կռիւ
ընկաւ:

Մի խելօք ծիտ էլ չղջիկին ասաց:

— Եթէ ուզում ես մեզ հետ ապրել, պէտք է հարկ տաս:

Չղջիկը բարկացաւ, հեռացաւ, գնաց:

2

Այս անգամ չղջիկը գնաց մկների մօտ և ասաց:

Բարև ձեզ, քոյրիկներ, ես ուզում եմ ձեզ հետ ապրել:

— Դու ուզում ես, հարցրեց մի

մուկ:

Դու մեզնից չես, ասաց

մի ուրիշը:

— Որ ձեզնից չեմ, ապա

ինչո՞ւ ձեզ նման քիթ ու բերան ունիմ, ասաց չղջիկը:

— Նա մեզնից է, ասաց մէկը:

— Նա մեզնից չէ, պնդեց միւսը:

Մկների մէջ կռիւ ընկաւ:

Մի մուկ էլ չղջիկին ասաց:

— Եթէ ուզում ես մեզ հետ ապրել, պէտք է հարկ տաս:

Չղջիկը բարկացաւ, հեռացաւ, գնաց:

3

Այն օրից ղէսը մուկ քարերի մէջ, ծառերի ճեղքում
նա մենակ ապրեց, նա մենակ ապրեց, որ էլ հարկ չտայ:
Նա ցերեկները քնում է, գիշերները դուրս գալիս, իր հա-
մար որս ճարում:

էն ի՞նչն է՝

Թեքեր ունի, փետուր չունի,
Բայց թռչում է, ինչպէս թռչուն.
Կաուց չունի թռչնի պէս,
Բերան ունի մկի պէս:

Պատիկն ու լիտիկը

Դաշտի մուկը հսկայ ու չաղ,
Ագին երկար, ինքը զօշաղ,
Մօտենալով մի օր մի տան,
Տեսաւ վտիտ, պստիկ մկան.
«Պան, քո տունը Սստւած շինի,
Էդպէս պստիկ մուկ կը լինի...
Էդքան նիհար, հալից ընկած,
Աշխարհումս դեռ չի եղած»:
— Հարուստ տան մէջ, տաք ամբարում՝
Թագաւորի կեանք ես վարում,
Ուտում ես միշտ կարագ ու եղ,
Կրծում շաքար ու նուշ համեղ:
Իսկ ես խոպան, ցուրտ դաշտերում
Հազիւ հազ եմ ապրուստ ճարում.
Բայց տես, քեզնից մեծ եմ, հսկայ,
Ինձ պէս լիտիկ՝ էլ մուկ չկայ...»~

„Մի պարծենար, իմ աչքի լիս,
Մէկ նայիր թէ ո՞վ է գալիս»:
Նայեց էն կողմ դաշտի մուկը,
Տեսաւ կատուին, ցամքեց թուքը:
Պստիկ մուկն իսկոյն փախաւ,
Իր նեղ բնում շուտ թաք կացաւ.
Չատ աշխատեց լիտիկ մուկն էլ,
Բայց չկարաց ծակը մտնել:
Կատուն եկաւ կաղիկ-կաղիկ,
Բռնեց դաշտի մկան շաղիկ:
«Բաջի, կանչեց տան մկնիկը,
Պստիկն է լաւ. թէ լիտիկը...»

Երեխաներն անտառում

1.

Ի՞նչ կայ դպրոցում, անտառում լաւ է, գնանք,
այնտեղ խաղանք, տանձ ու խնձոր քաղենք, ասաց
մի աշակերտ իր երկու ընկերներին:

Գնանք, գնանք, ասացին միւսները և երեքով
միասին գնացին անտառ:

— Սիրուն բոցեր, ճանճեր, եկէք՝ խաղանք, ասացին մանուկները:

—Մենք շտապում ենք, յայտնեցին ճանճերը:

—Մենք էլ ազատ չենք, ասացին բզեզները:

Աշուն է. տաք տեղ ենք փնտռում, որ մենք չմրսենք, իսկ մեր ձկները ցրտից չսառչեն:

Մանուկները գնացին. ծառերի միջից մի ձայն լսեցին:

—Բարև բեզ, բարև, սիրելի թռչնիկ. երգիր մեզ համար. եկ ներքև, խաղանք:

—Ես չատ գործ ունիմ, ժամանակ չունիմ:

2.

Երեխաները գնացին. գնացին, գնացին, մի խումբ մրջիկներ տեսան:

—Փոքրիկ մրջիկներ, եկեք, քիչ խաղանք:

Ձեք տեսնում, ձմեռուայ համար պաշար ենք հա-
ւաքում, ասացին մրջիկները:

Մանուկները քիչ էլ գնա-
ցին, ծառերի վրայ սկիւռներ
տեսան:

—Փոքրիկ սկիւռներ, ներ-
քև եկեք, մի փոքր խաղանք:

—Ձեք տեսնում, որ մենք
պաշար ենք հաւաքում, ձմեռ-

ւայ համար կերակուր պատրաստում:

—Եկեք, տղէք, առևակի հետ խաղանք:

—Ժամանակ չունիմ ձեզ հետ խաղալու. բոյսեր,
ծառ ու ծաղիկներ ինձ են սպասում: Ինձ են սպա-
սում այժ ու ոչխարներ, գառներ, ուլիկներ, որ ա-
նուշ ջրիցս խմեն, զովանան:

Մանուկները զարմացան, թէ ինչու ոչ ոք չի
ուզում իրենց հետ խաղալ:

Յանկարժ՝ ծառերի միջից մի փոքրիկ կկուբարձր
կանչեց.~ կո՛ւ-կո՛ւ, կո՛ւ-կո՛ւ.

Ես փոքրիկ եմ, բայց ծոյլ չեմ,
Ամեն օր էլ աշխատում եմ
եւ միշտ ուրախ խաղում եմ:

Ներկայ թանկութեան և տեխնիկական անյարմարութեան պատճառով այս հրատարակութիւնն ևս մեր ցանկութեան հակառակ լոյս է տեսնում առանց գունաւոր պատկերներ:

Ն Ա Խ Ա Բ Ա Ն

Չնայելով Դասընկերն իր լոյս տեսած օրից (1909 թ.) մամուլում և ժողովներում խիստ և երբեմն միակողմանի քննադատութեան ենթարկեց. չնայած նրա առաջարկած նորութիւնների մասին ոչ ոք ըստ էութեան չխօսեց ու չհերքեց և ոմանց կարծիքով դրանք աւելորդ նորութիւններ համարեցին, բայց և այնպէս Դասընկերի կազմողները հիմնւելով գիտութեան և իրենց տարիների փորձերի վրայ՝ անշուշտ կերպով իրենց առաջարկները առաջ տարան և հետզհետէ լրացրին:

Դասընկերի գործածողները տարիների ընթացքում գործնականի մէջ համոզւեցին, որ մեր առաջարկները (չորս գծի փոխարէն մի գիծ գործածել, թեք գրութեան տեղ ընդունել ուղղահայեաց, բոլոր այբերն ձեռագրով տանել, ձեռագրից գիտակցական արտագրութիւնը ճանաչել որպէս ամենալաւ միջոց ուղղագրութեան, մեծ ու փոքր տառերը առանձին առանձին անցնել և այլն) իսկապէս գիտական և գործնական հիմունքներ ունեն և մեր ընած ճանապարհը ուղիղ է ու նպատակայարմար:

Դրան ապացոյց կարող են լինել Դասընկերի տարեց տարի տարածւելը և այն նոր դասագրքերը, որոնք Դասընկերի լոյս տեսնելուց մի քանի տարի յետոյ հրապարակ եկան, ինչպէս «Մեր Դպրոցը» և «Կայծեր»:

Այդ կողմից Կայծերի կազմողները այնչափ առաջ են գնացել, որ ոչ միայն Դասընկերին հետեւել և նրա սխառմից օգտւել են, այլ և առանց յայտնելու նոյնութեամբ ընդօրինակել են Դասընկերի մանր և մեծատառ ձեռագրերը: Պէտք է Կայծերի կազմողներն ի նկատի ունենային, որ այդ տառերն առանց փորձերի ու նիւթական զոհողութեան առաջ չեն եկել, ուստի և այդ վարմունքի համար յայտնում ենք մեր զարմանքն ու բողոքը:

ՀԱՄԱՌՕՏ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՂՆԵՐԻՆ

(Վերջաւան Ա. տպագրութեան 1909 թ.)

1. Արդէն էքսպէրիմենտալ մանկավարժութիւնը բազմաթիւ փորձերով ապացուցել է, որ ձեռագրից արտագրելն երկու անգամ պակաս սխալներ է տալիս, քան տպագրից արտագրելը: Հոգեբանօրէն նոյնպէս ապացուցւած է, որ ձեռագրով գրել կարգաւ սովորեցնելն անհամեմատ աւելի արագ և յաջող արդիւնք է տալիս, քան տպագրով: Այստեղ մանուկն իր բնական հակումների համաձայն նախ գրում, ապա դրածը կարդում է: Մանուկը գործ ունենալով միմիայն մի բանի (ձեռագրի) հետ, նրա հոգում էջ արագ զուգորդւում է, դրա համար նա աւելի շուտ ըմբռնում է, հեշտութեամբ վարժում, առաջ է դնում, քան երբ նրան ձեռագրի հետ միասին տալիս են տպագիրը: ձեռագիրը որչափ էլ նման լինի տպագրին, այնուամենայնիւ չի կարելի միացած տանել, որովհետեւ մանկանը դժւարութիւն է պատճառում, իսկ երբ արա հետ միացած են տանում ձեռագիր և տպագիր գլխատառերը՝ խնդիրն անհամեմատ աւելի ու աւելի բարդանում է: Այստեղ մանկան հոգին ոչ թէ միայն տառի մի ձևի հետ գործ ունի, այլ չորս—(ձեռագիր, տպագիր մանր տառեր և մեծատառ ձեռագիր ու տպագիր)—ձևերի, որոնք իրարուց բաւական խիստ տարբեր լինելով, մատաղ հոգու համար անմարտ են մնում և իւրացումն չի կարող լինել: Չափանալի հակասութիւն է տիրում մեր մէջ: Եւրոպական և ամերիկական շատ երկրներում, որտեղ մանուկն երեքտարեմանկապարտէզ յաճախելով անագին մտապաշար, մտքի վարժութիւն, ըմբռնողութեան ընդունակութիւն է ձեռք բերում և այս ամենից յետոյ պահանջ են դնում դպրոց մտնող մանկան Ա. տարում գրել կարգաւ չսովորեցնել, այլ դարձեալ զգայարանները վարժեցնել և միայն Բ. տարեանից սկսել, —նոյն իսկ, ամենախղճով ընտանիքի յարկի տակից գուրս եկած, Ա. տարում ոչ միայն գրել կարգաւ են սովորեցնում, այլ և խիստ դժւարին պահանջներ դնում՝ միաժամանակ ամեն մի տառ սովորելու համար պահանջելով չորս ձև: Ո՛րպիսի հակասութիւն: Իւրաքանչիւր գիտող դասատու բազմաթիւ փորձերով կարող է տեսնել, որ այդպիսի ղեկըներում մանուկները գրելիս շատ անգամ մեծ ու փոքր տառերը շփոթում են միմիանց հետ և գրել-կարգաւ գործը դանդաղեցնում, դժւարացնում են: Տպագիր և ձեռագիր փոքր ու մեծ տառերն ի-

րար հետ անցնելիս մանուկների ուշադրութիւնը ցրում է, նրանք չեն կարող կենդրոնանալ ոչ մէկի վրայ և դրա համար թէ գրելը, թէ ուղղագրութիւնը և թէ կարդալը տուժում է: Այն ինչ՝ երբ նրանք սկզբում միայն ձեռագրի հետ գործ ունենան, այն ժամանակ մի բանով զբաղւելով, ամբողջ ուշադրութիւնը կենդրոնացնում են ձեռագրի գրել-կարդալու վրայ, դրանով մանուկներն ոչ միայն լաւ գրելու վարժութիւն են ձեռք բերում, այլև գրածն արագ ըմբռնելու և կարդալու:

Այս հիման վրայ մեր դասագրքով մանուկները պէտք է գրելով կարդալ սովորեն և ձեռագրի տառերի վարժութիւնները վերջանալուց յետոյ, նոր անցնեն տպագրի և սրանից յետոյ էլ գլխագրերը: Աւելորդ ենք համարում սրա վրայ երկու կանգնել, քանի որ էքսպէրիմենտալ մանկավարժութիւնը բազմաթիւ փորձերով այդ ցոյց է տալի:

II. Վերոյիշեալ բացատրութեան հիման վրայ՝ մեր ձեռագրի տառերը սովորական ընդունած ձևից տարբերում են. ա.) մեր ընդունած ձեռագրի տառերը տպագրին շատ նման են, որպէսզի տպագրին անցնելիս ոչ մի դժուարութիւն առաջ չգալ. միայն մի քանի ձեռագրի (ձ, հ, ք.) տպագրից տարբերում են, որոնց վարժութիւններին մենք շատ տեղ ենք տալի. բ.) արդէն բնախօսական էքսպէրիմենտները ցոյց են տալի, որ երբ տառերը մաղազներով իրար հետ միացնում են, մանկան լաւ չկազմակերպւած և թոյլ մկանունքները բաւական արագ յոգնում են. այն ինչ վայրկենական ընդհատումներն որոշ հանգստութիւն տալով՝ յոգնածութիւն չեն առաջացնում: Միւս կողմից մաղաղաններով վերջացած և կից գրութիւնը մանուկների դիւ անվարժ աչքի համար միանգամից ընդգրկելը և ըմբռնելը բաւական դժուար է: Փորձերը ցոյց են տալի, որ նոյն դժուարութիւններին են հանդիպում նաև հասակաւոր անգրագէտները: Այս հիման վրայ մենք խուսափել ենք տառերը մաղազներով վերջացնել և կից գրել: Մեր ընդունած գրութեան ձևը մանուկների տիպոլոգիան համար շատ պարզ է, միանգամից ըմբռնելի և կարդալու համար հեշտ. գ.) մեր տառերի ձևն ապագայ գեղեցիկ և ալագ գրութեան պարզ ձևն է: Այս գրութիւնով առաջնորդողները յետագայում կարիք չեն ունենայ ոչ մի մաղաղի՞մ դուրս ձգելու, ինչպէս այդ տեղի է ունենում, եւր տառերը մաղազներով են վերջանում: Երբ մանուկն ի ձեռքերը գրութեան վարժում են, երբ նրանք մտաւորապէս աւելի տոկոսն են դառնում, այն ժամանակ նոր պէտք է անցնեն կից և ալագ գրութեան, իսկ այդպիսի ղեպքում, մեր գրութիւնով առաջնորդող-

ները աւելացնելու են միայն մաղազները:

III. Ձեռագրի և տպագրի փոքր ու մեծ տառերը սովորեցնելիս աշխատել ենք պարզից բարդ, հեշտից դժուար անցնել: Սրանով տառերի մասերը մէկը միւսին հիմք են ծառայել և գործը հեշտացրել: Երբեմն այդ սկզբունքից շեղւել ենք բովանդակութեան կապն ի նկատի ունենալով. մի բան՝ որ տառերի կապակցութեան և հեշտ սովորելուն պակաս չի՝ դաստուծ: Դարձեալ հեշտութեան համար փոքրատառերից բաժանել ենք ձեռագրի և տպագրի գլխատառերը և ընթերցարանում հետզհետէ, աստիճանական կարգով առաջ բերել: Սրանով մի կողմից փոքրատառերի անցնելը համեմատաբար դիւրացրել ենք, իսկ մեծատառերի անցնելը շատ թեթեւացրել: Այս ձևով մանուկները մեծատառերը կը գրեն այն ժամանակ, երբ արդէն փոքրատառերն անցած են, որոնց շնորհիւ թէ նրանց աչքը և թէ ձեռքը վարժած են:

IV. Մանկաբանութիւնը (педология) դրականապէս ապացուցել է, որ մանուկները նկարել սիրում են և իւրաքանչիւրն աշխատում է իր երևալայած իրը կամ կենդանին նկարել: Այս պատճառով՝ որպէս ձեռքի վարժութիւն եւ գրութեան նախապատրաստութիւն՝ ընտրել ենք պարզ գծերից լազմած շրջապատ առարկաների նկարները: Մանուկներն ուսուցչի առաջարկութեամբ պէտք է գրքից կամ դասարանի գրատախտակից իրենց ուտարկների վրայ արտանկարեն (տես I ատիճան): Նպատակայարար է իմանալից գրչով, միգծանի տետրակի վրայ նկարել, քան մատիւով միանի գծի կամ քառակուսիների վրայ:

Փորձերը ցոյց են տալի, որ 4, 3 կամ 2 գիծը ոչ միայն գրութեանը իւրութիւն չեն պատճառում (ինչպէս կարծում են), այլ այդ գծերի մէջ տառերի տեղը որոշելը բաւական դժուարութիւն է առաջ բերում: Այդ գծերը մանուկների աչքերին և ձեռքերին ենթադրած համաչափութիւնը նոյնպէս են տալիս և նրանց ինքնուրոյն աշխատանքը կաշկանդում, կապում են: Երբ մանուկները 4 գծից անցնում են մէկին, նրանք աւելի դժուարութիւնների են պատահում, քան միանգամից մի գծի վրայ գրելիս: Մի իծը տառերին ուղղութիւն է տալիս, իսկ նրանց համաչափութիւնը մանուկներն իրենք են կամաց կամաց ձեռք բերում և վարժում: Այս ձևն աւանց գծի ուղիղ եւ համաչափ գրութեան նախնական ամենակարգ եւ դրական անապատն է:

Գրութեան ձևն ուղղահայեաց ենք վերցրել, ի նկատի ունենալով հե-

տեխնալը. ա) մանուկներն ինքնուրոյն գրելիս աւելի ուղղահայեաց են գրում, քան թեք. իւրաքանչիւր դիտող սրանում կարող է փորձով համոզուիլ. բ) թեք գրութիւնն առողջ ապահական տեսակէտով վնասակար է, որովհետեւ նա պատճառում է ողնաշարի ծռութիւն, կրծքի, ստամոքսի ձնշումն և այլն: Այդ բաներն արդէն դպրոցական առողջապահութիւնն ու բնախօսութիւնը հաստատել են, այն ինչ ուղղահայեաց գրութիւնն այդ պակասութիւններից ազատ է. գ) ընդունելով ուղղահայեաց գրութիւն, դաստառները պէտք է ի նկատի ունենան մանուկների առանձնայատկութիւնները. ոչ մի դէպքում չպէտք է ձնշին նրանց ինքնուրոյն գրութեան ձեւը, որը կարող է ընդունւածից թեթեւ շեղումներ ներկայացնել:

Մ. Ի՞նչպէս սկսել մեր դասագրքով պարագել. Առաջին օրերում պէտք է կարճ խօսակցութիւն ունենալ դասարանի և առարկաների մասին, ապա զրուցատրութեան նիւթ դարձնել մեր դասագրքի «Ձանկօ-Պանկօ», «Պոչատ կաշաղակ», «Մկնիկ աղան», «Երեք թիթեանիկ», «Երեխաները անտառում» յօդւածները: *)

Որպէսզի դասերը միակողմանի և ձանձրալի չլինեն և միաժամանակ մանուկները գրութեան մէջ վարժեն, պէտք է իւրաքանչիւր դասում երկու տեսակ զրազմունք լինի. մի մասը բանաւոր, միւսը գրաւոր: Այս կերպ որոշ ժամանակ պատմութիւններ և զրաւոր վարժութիւններ անցնելուց յետոյ՝ պատմութիւնների տեղ՝ այժմ դասերի մի մասը տրւելու է վերլուծական և համադրական վարժութիւններին, այսինքն իրենց անցած հէքի-աթները, պատմութիւնները կամ ոտանաւորները վերածել խօսքերի (նախագատմութիւնների), բառերի, վանկերի (կտոր) և հնչիւնների (երկար և կարճ ձայնների), ապա հնչիւնները համադրելով, կազմել վանկեր, բառեր և խօսքեր, իսկ դասերի միւս մասը նւիրել գրաւոր վարժութիւնների շարունակութեանը: Այսպէս ուրեմն բանաւոր նախապատրաստութեան հետ զուգընթացաբար առաջ է գնում գրաւորը և բանաւորի հետ միասին կը վերջապետւի գրաւոր նախավարժութիւնները՝ տառերի հիմնական էլէմէնտների հետ: Այդ էլէմէնտներով կարելի է բոլոր տառերը կազմել:

ՎԻ. Այս բոլորից յետոյ բանալ գրքի 3-րդ երեսը. այստեղ նկարած է

*) Անան, ձմրան և գարնան յօդւածները պատմելիս անհրաժեշտ է գրտնց մասին շարափելի գողափարներ տալ. դրա համար պէտք է մանուկներին դասարանից դուրս տանել և ամեն ինչ գործնականապէս ցոյց տալ: Սրանով նրանք զննողական պարզ գողափար կունենան և յօդւածներն աւելի նրանց վրայ երկար կանգնելու առաւելի կարիք չեն լինի:

մի սենեակ. նրա մէջ կայ բազմոց, սեղան, վառարան, փնջով ծաղիկ, ժամացոյց, պատկեր և այլն: Մանուկներն ընտանիքի անդամների անուններն են տալիս. սրա համար ուսուցչի հարցերին պէտք է պատասխանեն. որ «մայրիկը հաց է կտրում. Արփիկը նկարել է ուլ, Իսահակը կարմիր ձուն ձեռքին ուրախ կանգնած է, Էմիլը նստած ընկոյզ է կտրում, տատը կարում է, Վանին պտալի համար կարդում է, պապը լսում է, Նունիկը տիկնիկ է խաղում, պատից կախած է ժամացոյց, պատկեր—պատկերի վրայ նկարած է սար, առաստաղից կախած է լամպա, սեղանի վրայ կայ մի փունջ ծաղիկ, ցերեկ է, հայրը տանը չէ»:

Այս ամենը մանուկները պէտք է պատկերին նայելով լաւ պատմել իմանան, որովհետեւ սրանից էլ օրինակելի նախագատմութիւններ (խօսք) և բառեր են ընտրւած:

Գրքի 13-րդ երեսում կայ երկրորդ ընդհանուր պատկերը «Աշակերտները դպրոցի պարտէզում խաղալիս». սա նոյնպէս լաւ ծանօթ է երեխաներին, ինչպէս և ընտանիքի պատկերը: Ահա այդ պատկերը նախապէս աշակերտները պէտք է ուսուցչի ղեկավարութեամբ լաւ պատմել իմանան, ինչպէս օրինակ—ա) Աշակերտները դպրոցի պարտէզում խաղում են. բ) դպրոցի պարտէզը մեծ է. գ) Թամարի աչքերը կապած են, մանուկները աչքակապուկի են խաղում. դ) Եւայի գնդակը ընկել է ծառի վրայ, Եւան լալիս է. ե) վարժապետի կարգադրութեամբ Օնիկը բարձրանում է ծառը. զ) Անվախ Օնիկը տոները պինդ դրած՝ զգուշութեամբ բարձրանում է. ե) Գուրգէնը կանգնած նստում է Օնիկին:

Այս բոլորը պատմելուց յետոյ աշակերտները միւս երեսներում տեսնում են նոյն պատկերի մասերը մեծ դիրքով նկարած, որով իսկոյն վերարտադրում են, թէ ով ինչ է անում և դուրս են բերում օրինակելի բառեր. այսպէս օրինակ, պարտէզ բառից՝ գ. Թամարից՝ բ. Եւայից՝ ե. Օնիկից՝ ռ. Ոտից՝ ո. և այլն:

ՎԻԻ. Դասագրքի 12, 32—33 և 48-րդ երեսներում դրւած են «կրկնողական պատկերները անցած տառերի շրջանում»:

Աշակերտները որոշ տառեր անցնելուց յետոյ ուսուցչի ղեկավարութեամբ պէտք է դիտեն այդ պատկերները և պատմեն: Այսպէս օրինակ, Ի. պատկերին նայելով կը պատմեն նրանք՝ ա) Աքաղաղը կանչում է կուկուլի-կու. բ) Կատուն մլաւում է. գ) Վանին կարդում է, պապը լսում է. դ) Արամը գրել է ի. ե) Արամը լալիս է. զ) Արամը նկարել է տուն. է) Պատկերի վրայ նկարած է սար:

Առաջին պատկերից գրում են կու կու լի կու, կրկնում է կ տառը, կատուն մլաւում է, գրում են մլաւում ե, կրկնում է մ, լ տառերը. Արամը գրել է ի, գրում են լալիս է, կրկնում է լ, ի. գրում են տուն, կրկնում են ն, տ տառերը. գրում են պապը, կրկնում է պ, բ. գրում են սար, կրկնում է ս տառ:

Այսպէս էլ նախ պատմում և ապա գրում են II. պատկերի հետեւ եւալ բառերը.—սագը կանչում է դա, դա, դ տառը. բ) տղան քշում է բազրիկին, բ տառ. գ) շունը հաչում է, շ տառը. դ) ոչխարը մայում է, ո, չ տառեր. ե) կատուն խաղում է գնդակի հետ, գրում են խաղում է գնդակ, խ, գ տառեր. զ) Այ, այ, ես վայր քնկայ, առում է Ջաւէնը, գրում են այ, այ, կրկնում է այ. է) Ջաւէնը քնել է, ք տառ. ը) Ջաւէն, ես եմ նրկարեւ այս պատկերը, գրում են Ջաւէն և ես, գ, ե տառեր. թ) դու ես նրկարեւ այդ պատկերը, գրում են դու և այդ, կրկնում է գ տառը. ժ) նկարած է ցորենի հասկ, գրում են ցորեն, ց տառ. ժա) Թորոսիկը քնել է օրօրցում, գրում են Թորոսիկ ու օրօրց, թ, օ տառեր:

Նոյնպէս էլ կրկնողական III պատկեր. նախ դիտում և ապա պատմում են. ա) էշը զոււմ է, ու. բ) կովը բաւաշում է, գրում են կով. գ) փոքրիկ տղան ձի է նստել, գրում են փոքրիկ և ձի, փ, ձ տառեր. դ) Ջաւիկը կերակրում է աղանիներին, գրում են Ջաւիկ, կրկնում է Ջ. ե) բադը. ճուտիկները, աքաղաղը, հաւը և ծիտիկները վազում են կուտ ուտելու, գրում են՝ ճուտ, ծիտ, հաւ, կրկնում են ճ, ծ, տ տառեր. զ) Ժամացոյցը կախած է պատից, գրում են Ժամացոյց, ժ, ոյ:

Թէև ամեն մի յօդածում նոր տառ անցնելիս սովորած բոլոր տառերը կրկնում են, բայց և այնպէս կրկնողական պատկերներն աշակերտներին մի նորութիւն, մի թարմութիւն և գեղարեւոտական ճաշակի զարգացումն են տալիս. նրանք այժմ ոչ թէ միայն գրածը պէտք է կարդան, այլ նախադասութիւններ կազմեն, գրեն և կարդան: Բնական է, որ այս երևոյթը պէտք է դիտողութիւնը զարգացնէ, հետաքրքրութիւն առաջ բերէ, որով մանուկները բոլոր անցածները մի տեսակ խաղ ու խնդումով կը կրկնեն: Միւս կողմից կրկնողական պատկերները յետամնաց և թոյլ յիշողութիւն ունեցող աշակերտներին մի անգամ ես առիթ կը տան կրկնելու, անցածները վերարտադրելու և պակասները լրացնելու:

VIII. Ամեն կերպ աշխատել ենք խուսափել օրինակելի բառերի համար ընտրել զանազան կենդանիների, գործիքների և այլ առարկաների անուններ: Սրանցից շատերը մանուկներին կամ անծանօթ են և բացատրութիւնների կարօտ և կամ առարկաների անունները գաւառաբարբառներում տարբեր լինելու պատճառով նորութիւն են ներկայացնում. իսկ անծանօթ կամ նոր սովորած բառի հետ կապել մի նոր բառ՝ դա շատ զժւար կը լինի: Այստեղ մանուկները երկու դժւար գործ պէտք է կատարեն. նախ, անծա-

նօթ բառի նշանակութիւնը պէտք է հասկանան, յիշողութեան մէջ պահեն և ապա սրտ հետ պէտք է մի նոր բառ կապեն. իսկ եթէ օրինակելի իրը ծանօթ է, պէտք է աշխատեն գրական լեզուով գործածելու նոր անունը միտքը պահել և դրա հետ կապել նոր սովորելիք տառը:

Երկու գէպքումն էլ մանկան ուղեղի համար ծանրաբեռնութիւն է առաջ գալիս. որովհետեւ բազմաթիւ անծանօթ բառեր, առարկաներ և տառեր նրա յիշողութեան մէջ կուտակւելով, բնականաբար նա պէտք է ձանձրանայ, նրա յիշողութիւնը թուլանայ, նրանցից շատերը նսեմանան և մոռացւեն: Այսպիսի երևոյթների առաջն առնելու համար մնում է կրկնել, միշտ կրկնել, որ նրանք յիշեն. սրանով էլ շատ անգամ մանուկները անգիր են անում առանց տառը լաւ ճանաչելու և իրը հասկանալու: Ուրիշ պատճառների հետ միասին պէտք է նաև սրան վերագրել այն երևոյթը, որ բոլոր այրուբներն անցնելուց յետոյ շատերը այս կամ այն տառը մոռացած են լինում և կամ չեն կարողանում գրել:

Այս հիման վրայ՝ մեր դասագրքում օրինակելի բառերի մեծ մասը մանկան սովորած ընտանիքի և աշակերտները դպրոցի բակում պատկերներին են վեր առած, մի մասն էլ մանկան շատ ծանօթ շրջապատից. որոշ պատկերներ տարբեր ձևերով կրկնում են, որոնցից օրինակելի բառեր են դուրս բերում. այսպէս ուրեմն կապակցաբար առաջ գնալով թէ անցած տառերն են վերանորոգւում և թէ նորերն աւելի լաւ են կապւում ու տպւում: Ուրիմն մեր դասագրքով նոր սովորելիք տառերը ոչ թէ հատ հատ խօսքերի հետ են կապւած մնում, այլ իրենց ծանօթ իրերի և երևոյթների հետ: *)

IX. Սկզբնական վարժութիւնների մէջ խուսափել ենք այն բառերից, որոնց մէջ երկու անգամ աւել բաղաձայններ միասին կան, որպէսզի բառերը հեշտ կարգացեն և «ը» տառի գործածութիւնը բաղաձայնների մէջ շուտ առաջ չգայ. «ը» տառով վանկերը յետացրած է մինչև V աստիճանը, երբ մանուկներն արդէն բառական վարժւած են կարգալու մէջ. եթէ նախապատրաստական վարժութիւնները լաւ են տարւած, այն ժամանակ բառերի մէջ լսող «ը» տառի հետ հեշտ կը լինի գործ ունենալ:

*) Պատկերների տակ տպւած նախադասութիւնները ուսուցչի համար են: Ուստի օրինակելի բառն անցնելուց առաջ՝ դասատուին պէտք է խօսակցութեան նիւթ դարձնէ պատկերը և գրանից երկխոսները պիտի դուրս բերեն պատկերի էութիւնն արտայայտող նախադասութիւնը. այնուհետև մանուկների ուշադրութիւնը պէտք է հրաւիրէ օրինակելի բառի վրայ, որի օգնութեամբ սովորելու են նոր տառը:

Վերջին ժամանակներում էքսպերիմենտալ մանկավարժութիւնը նորից դրական կերպով ցոյց տուց, որ մանուկներին սկզբում գրել-կարդալ սովորեցնելու բնական և ուղիղ ճանապարհն է վերլուծական և համադրական մեթոդների միաւորութիւնը և ոչ թէ առանց սրան միանգամից կարգաւորւն անցնել: Դրա համար մենք այդ ուղղութիւնը ոչ միայն բանաւոր նախապատրաստական վարժութիւնների մէջ ընդունել ենք, այլ և այդ գործադրել ենք մինչև ՎՍ աստիճանը: Սրանով յետագայ բաղմամբով բառերի գրել-կարդալը դիւրանում է և մանուկն ինքնուրոյն կերպով հնարաւորութիւն կունենայ դժւարացած դէպքերում բառերը վերլուծել, համադրել և կարդալ: Այս կերպ կարգացած իւրաքանչիւր բառ կամ նախադասութիւն պէտք է բառ առ բառ կարդալ, ապա նոյնը պարզ և առողմնութեամբ:

Այդբնարանի և ընթերցարանի մէջ նպատակով խուսափել ենք առաձններից և դա էլ նրա համար, որովհետև շատ առաձների բացատրութիւնները բարդ են Ա. տարւայ մանուկների համար. միւս կողմից շատ անգամ մի դաւառի առաձները միւսի համար անհասկանալի են: Առաձներ գործածելն այս տարում թողնում է ուսուցչին, որ յարմարաւոր դէպքում օգտուի տեղական պարզ առաձներից:

Օրինակելի տառերը դուրս ենք բերել բառերի առաջին տառից և միայն մի երկու դէպքում վերջին: Մեր համոզմունքն է և փորձերն էլ այն են ցոյց տուել, որ առաջին տառն ամենից շուտ լսւում է, ամենից պարզ ականջին զարկում, հետեապէս ամենից արագ ըմբռնելի է՝ քան վերջին, մանաւանդ միջից դուրս բերած տառերը: Վերջին դէպքում ոչ միայն պարզութիւնը կորչում է, այլ և այդ տառի հնչիւնը հասկացնելու համար պէտք է կամ բաւական դժւարութիւնների մէջ ընկնել և վերլուծելով հասկացնել և կամ մանկավարժական միջոցները թողած՝ միանգամից տառի անունն առնել, այնպէս որ օրինակելի բառը միայն ձևի համար դրած կը լինի: Այստեղ ուսուցչին իր միջոցով է ճանապարհ բաց անում և ոչ թէ դասագիրքն է այդ տալիս:

X. Ուսուցիչներին և աշակերտներին դիւրութիւն տալու համար իւրաքանչիւր դասում մի տառ է նշանակւած և ըստ անցած տառերն իւրաքանչիւր դասի մէջ կրկնւում են:

Փոքր ի շատէ փորձած դասատուն չի կարող չվկայել, որ մի ժամում մի տառից աւելի անկարելի է անցնել, նամանաւանդ սկզբնական շրջանում: Մանուկները պէտք է այդ տառն ըմբռնեն, գրեն, վարժութիւնների մէջ

գործադրեն և իւրացնեն, դրա համար էլ դժւար է մի տառից աւել անցնել: Մի ժամում մի քանի տառ անցնելն ոչ միայն տանջանք է մանկան համար, այլ և նա անկարող է յիշողութեան մէջ պահել, ուսուցիչը ստիպւած կրկին պէտք դիմէ անցած վարժութիւններին: Այս ամենը մենք անձնական փորձերից տեսել ենք, դրա համար էլ խուսափել ենք այնպիսի դժւարութիւններից և մերձեւորելով հեշտացրած և մանկավարժական պահանջների համաձայն դասադիրը ենք առաջարկում: Թէորչափ ենք հասել մեր ցանկացած նպատակին, բարեխիղճ գործադրողների փորձերն ու կարծիքները ցոյց կը տան, որոնց նկատողութիւնները սիրով ու շնորհակալութեամբ կընդունենք: Դասընկերի այն ջերմ ընդունելութիւնը և տարածւելը, որ մեր դասատուների կողմից ընդունւեց, արդէն մեր առաձներին ապացոյց է:

Մանկավարժական որոշ պահանջների հիման վրայ՝ անցած նիւթն աւելի և կատարելագէս իւրացնելուն խիստ նպաստում է, երբ մանուկը նոյնը նկարում է, անցած նիւթը մօտօր շարժումների միջոցով իր հոգու մէջ կրկնելով՝ ամբողջացնում և լրիւ պատկեր է կազմում:

Այդ հիման վրայ Դասընկեր առաջին տարում (ինչպէս և Բ. Գ. տարիներում) յօգւածների տակ դրւած են մանկանը լաւ ծանօթ անհրաժեշտ առարկաների պատկերները շատ պարզ գծերով: Այդ պատկերները ոչ թէ արտանկարկու համար են, այլ նրանք պէտք է նպաստեն մի կողմից նիւթի վերաբաւեցնելուն, որ կրկնելով ու նկարելով մի ամբողջութիւն կազմեն մանկան հոգու մէջ, միւս կողմից նկարելիք իրերը լաւ գիտնուց յետոյ՝ պէտք է պատկերները համեմատեն իրականի հետ և յիշողութեամբ նկարեն:

Բնականաբար շրջապատ ընտանեկան կարասիներ, մրդեր, կենդանիներ իրենց պարզութեամբ ու աստիճանական դարգացմամբ մանկան համար խիստ հետաքրքիր նկարելու նիւթ կը դառնան և որոշ չափով շահեկան կը լինեն գծապրական նկարչութեանը:

XI. Մի երկու խօսք ևս, թէ մեր դասագրքի իւրաքանչիւր մասին քանի ժամ պէտք է ներել: Հիմնւելով մեր փորձերի վրայ, կասնք, ա) մօտ 20 ժամ պէտք է տալ նախապատրաստական վարժութիւններին (դրուցատրութիւն, վերլուծութիւն և գրութիւն), բ) իւրաքանչիւր դասում մի տառ անցնելով, 40 վարժութիւններին պէտք է տալ 40 ժամ, իսկ նրանց վերաբերեալ յօգւածներին 15 և 5 դաս մանրատառ տպագրին. ընդամենը 80-դաս: Ներկայ ծրագրի համաձայն շաբաթական 7 ժամ հոգւելու, մինչև նոյն

բերի վերջը կանցնեն բոլոր ձեռագիր եւ սյագիր քառերն իրենց վարժարաններով:
Այսպէս աշնան վերջին մանուկները վերջացրած կը լինեն ոչ միայն բոլոր
տառերը, այլ և աշնան մասին զննողական գաղափար կուենան և նրան վե-
րաբերեալ պատմութիւններէց միքանիսը բանաւոր անցած կը լինեն:
Դեկտեմբերի դասերը պէտք է նւիրել շրջապատից վեր առած աշնան մի-
ջանի յօդածներին ընթերց սնութեան: Յունւարից զննական կերպով պիտի
սկսել ձմրան յօդածները, գարնանը՝ գարնան յօդածները, իսկ վերջերում
գաղափար տալ տմառւայ մասին:

1916 թ.

Երևան

Կազմողներ

Ա Ս Տ Ի Ճ Ա Ն Ն Ե Ր

1.

(Երես 2)

Ա. սիւնեակ. Ուղղահայեաց ու հորիզոնական գծեր եւ նրանց
միաւորումը.

Այս սիւնեակում (ինչպէս և հետեւալներում պատահող ձևերը)
նախ պէտք է գործնական կերպով հասկանալի դարձնել երեխանե-
րին և ապա նկատել տալ առաջարկելով.

Բռնեցէք ձեր քանոնները, մատիտները, գրչակոթերը ուղղա-
հայեաց:

Յոյց տւէք դասարանի մէջ ուղղահայեաց գծեր (սեղանի, լու-
սամուտի, պատի վրայ և այլն):

Նկարեցէք ուղղահայեաց գծեր:

Բռնեցէք ձեր մատիտները, գրչակոթերը, մատները հորիզոնա-
կան. ցոյց տւէք դասարանի մէջ նոյն տեսակ գծեր:

Նկարեցէք հորիզոնական գծեր, խաչ, գրատախտակ, լուսամուտ,
նստարան, սեղան, կանգնած ու պառկած սանդուղք և պատ:

Բ. սիւնեակ. Թեք գծեր.

Բռնեցէք ձեր մատիտները, քանոնները, գրչակոթերը թեք:

Նկարեցէք թեք գծեր՝ աջից դէպի ձախ, ձախից դէպի աջ՝
խաչ, աթոռ, աստղ, ծառ, ծաղկաման, նամակ, տնակ, քանոն:

Գ. սիւնեակ. կոր գծեր.

Նկարեցէք օղակ, անիւ, կեռաս, խնձոր, կանգնեցրած ձու:

Դ. սիւնեակ. ասուելի հիմնական գծերը.

Նկարեցէք կարթ՝ միտը վրան, միայն կարթ՝ փոքր ու մեծ,
երկու զլխանի կարթ:

Միացրէք մի կարթը մէկ ուղղահայեացի հետ:

» ուղղահայեացը՝ վերեւից կարթ ունեցող գծին:

» մի կարթ ուղղահայեաց գծի և վերեւից կարթ ունե-
ցող մէկ ուրիշ գծի հետ:

Նկարեցէք մի ուղղահայեաց և ներքեւից սրան միացնող մէկ
հորիզոնական գիծ:

Նկարեցէք միկնոյնը աւելի մեծ:

» ուղղահայեաց գիծ՝ ներքեւը ձւածն:

» ձեռնափայտ:

II.

Զրուցատրութեան նիւթ է դառնալու 3-րդ երեսում եղած
ընդհանուր պատկերը այն ձևով, ինչ ձևով վերևում նկարագրուեց:

III

Մէկ և երկու վանկի բառերը գրել-կարդալ:

I V.

Երկու և երեք վանկի բառերը գրել-կարդալ:

V.

Երկու բաղաձայնը վանկել «ը» տառով՝ առանց «ը»-ն գրելու:

VI.

Բազմավանկ բառեր և վանկերի չբաժանւած յօդւածներ:

VII.

Տպագիր փոքրատառեր:

VIII.

Ձեռագիր և տպագիր մեծատառեր:

IX.

Ընդհանուր յօդւածներ:

«վ» և «ւ» (տես երես 9) իբրև նման հնչիւններ պիտի անց-
նել միատեղ և ասել մեծ «վ» և փոքր «ւ»։ սրանց տարբեր գործա-
ծութիւնը երեխաները պիտի սովորեն վարժութիւններով:

«յ» բառերի վերջում (տես երես 44 և 45) չկարդալու համար
առանձին ուշադրութիւն պիտի դարձնէ դասատուն և ըմբռնել տայ
դարձեալ վարժութիւններով:

Դասագրքի մէջ մտցրել ենք մի քանի օտարազգի բառեր, ո-
րոնք կամ շատ ընդհանրացած են և կամ յատուկ են մանկական
լեզւին:

Յ Ա Ն Կ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Ա Յ Բ Բ Ե Ն Ա Ր Ա Ն

Գրութեան նախավարժութիւն. 2	14 Հորոսի մանգաղը. ժողովրդ. 35
Ընդհանուր պատկեր Ա. . 3	(Հորոսից)
Կրկնողական պատկերներ ան- 15	15 Աքլոր. ոտ. ժողովրդ. (Ազգ. Հ.) 36
ցած տառերի սահմանում Ա. 12	16 Ծիտիկ եմ, ժողովրդ. . 37
Ընդհանուր պատկեր Բ. . 13	17 Ծոյլ Թեանը, ժողովրդ. . 39
1 Վարսիկի կատուն . . 15	18 Արջը և Ժօրժիկը. . 40
2 Արև, արև. ոտն. ժողովրդ. . 16	19 Կոռնկներ, ոտ. ժողովրդ. . 42
(Ք. Հայկ.)	20 Բարի լոյս, Գարօ, ժողովրդ. 42
3 Օրօր. ոտ 17	21 Փիսիկ, ոտ. ժողովրդ. (Ազգ. Հ.) 43
4 Սրտոտ գորտը 19	22 Սալիկ Յակօրը, ժողովրդ. . 44
5 Դանդան մանկիկ. ոտ. ժողովրդ. . 20	23 Երկու ձի 46
(Ազգ. Հ.)	Կրկնողական պատկեր անցած
6 Իմաստուն կովը 20	տառերի սահմանում Գ. . 48
7 Թօն արաւ. ոտան ժողովրդ. 22	24 Կու-կու-լի-կու. ոտան. . 49
8 Յոլակի ակնոցը 23	25 Վարդանը և Ոսկանը . . 50
9 Ես ունիմ 25	26 Խաղ 50
10 Աքլոր 26	27 Բօրը 51
11 Սիրելի Շուշիկ 28	28 Զու, ջու 51
12 Մէկը գալիս է մօլի մօտ . 30	29 Մատնիկի վէճը, ոտ. ժողովրդ. 52
Կրկնողական պատկեր անցած	30 Ազան և զիւղացին . . 53
տառերի սահմանում Բ. 32—33	31 Պատիկ հէքիաթ, ոտ. ժողովրդ. 53
13 Զաւր լիքը ցորեն 34	

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ր Ա Ն

1.	2 Ո՞վ է եփում 55
1 Գիրք, ոտան. 54	3 Ռուզանը 56

4 Խոզիկը 57	28 Մէկ, երկու. 77
II.	29 Պարտէզում 78
5 Աշուն 58	30 Ծիտիկ, ոտան. 79
6 Աշուն, ոտ. Պ. Մոճոռեան . 59	31 Մկան զարմանքը 79
7 Սուրիկի փիսիկը 60	32 Նազիկ տատի խաղը, ժողովր. 80
8 Նոյեմբերին, ոտ. ձեռագիր, Հ. . 61	33 Էս ես եմ, բա էն ո՞վ է. . 80
Հայրապետեան	34 Մայիսին, ոտ. Ե. Բաբայեան 82
	35 Լաւ ընկեր, ոտ. ձեռագիր, Հ. . 83

III.

9 Զմեռ 62	36 Երեք թիթեռնիկ. 83
10 Աշնան տերեւ, ոտ. ձեռագիր, Հ. Հայրապետեան . . 63	37 Խառնուրդ. պուտպուտիկ . 86
11 Մատնիկի խաղը, ժողովրդ. . 63	38 Երկու քաջեր, ոտ. 86
12 Նոր տարի, ոտան. Գ. Քաթ . 65	39 Արտուտի բունը. 87
13 Զին և ճնճողուկը, ոտան. . 66	40 Ազան ու մշակը. 88
14 Ծոյլ Խաչիկը 67	41 Ծիծեռնակի բունը, փոխադր. 89
15 Զմեռայ գալը, ոտ. 68	42 Ծիծեռնակ, ոտան. ձեռագիր, Դոգոխեան 90
16 Զմեռայ զարմութիւն. . 69	43 Ծիտիկները, ոտ. 90
17 Զնէ մարդ, ոտան. 71	44 Զանկլօ Պանկլօ, ժողովրդ. մի մասը ձեռագիր (Հայկ. կենդ. վէպեր) 91

IV

18 Գարուն 72	45 Մկնիկ աղան, Հ. Հայրապետ. 95
19 Գարնան գալը, ոտան. . 72	46 Փոքրիկը, ոտան. 97
20 Հարաւէր գարնան, ոտանաւոր, Պ. Մոճոռեան 73	47 Կառապան, ոտան. 97
21 Արտուտիկ, ոտան. ձեռագիր, Հ. Հայրապետեան . . 74	48 Հպարտ աքլորը, ոտան. . 98
22 Կլորիկ, թմբիկ, ոտան. . 74	49 Պոչատ կաշաղակը, ժողովրդ. (Վան. սաղ) 99
23 Բալենու հիւրերը. 75	V.
24 Ծիտն ու տղան, ոտան. . 75	50 Ամառ 101
25 Բկլիկ Պետիկը 76	51 Ամառ, ոտ. մի մասը ձեռագիր, Մ. Մամիկոնեան . . 102
26 Էդ մի կարծիք 76	52 Զմրուխտ եղնակ, ոտ. Յարութ. Թումանեան 103
27 Սերմիկը, ոտ. 77	

53 Արագիլի սէրը.	. 103
54 Չղջիկ, ժողովրդ. (Հայկ. կենդ. վէպեր)	. 104
55. Պատիկն ու լիտիկը, ստ. Յար.	
Թումանիան .	. 106
56 Երեխաներն անտառում .	107

Հանելուկներ

1 (Ուրիկ ուրիկ)	. Նուռ 8
2	Գիրք 60
3	Մոմ 62
4	Չղջիկ 106
Նախարան	110
Համառօտ բացատրութիւն գործադրողներին	111

Handwritten text in cursive script, likely a list or account, including words like "Handwritten", "Lithography", and "Lithography".

Handwritten text in cursive script, including "Lithography" and "Lithography".

Handwritten text in cursive script, including "Lithography" and "Lithography".

Handwritten text in cursive script, including "Lithography" and "Lithography".

ԴԱՍԸՆԿԵՐ

Առաջին տարի

Երկրորդ տարի

Երրորդ տարի

Չորրորդ տարի

Պատրաստ է, շուտով տպագրութեան կը յան
նւի Դասընկեր Ե. և Չ. տարի:

Կազմողների հասցէն՝ Երևան Գալիանեան
դպրոց:

ՄՄ Հայագիտական գրադարան

MAL010627

